MIESIĘCZNIK HERALDYCZNY

ORGAN TOWARZYSTWA HERALDYCZNEGO WE LWOWIE

Nr. 5—6. **Lwów Maj-Czerwiec 1914.** **Rok VII.**

Warunki przedpłaty:
Przedpłata na Miesięcznik wynosi rocznie:
6 K. = 6 Mk. = 4 Rb.
Numer pojedynczy 75 hal, z przesyłką 80 hal.
Przedpłata na Rocznik wynosi:
10 K. = 9 Mk. = 5 Rb.

Członkowie Towarzystwa heraldycznego, płacący prócz wpisowego w kwocie 2 K, roczną wkładkę 12 K, otrzymują Miesięcznik i Rocznik bezpłatnie.

Wkładki i przedpłatę należy nadsyłać: **Towarzystwo heraldyczne (Józef Białynia Chołodecki) Lwów, Sykstuska 62.**

Korespondencye i rękopisy pod adresem:
Dr. Władysław Semkowicz, Lwów, ulica Zamojskiego l. 14.

Do niniejszego zeszytu dołącza się mapę rozsiedlenia rodu Sunigajły, należącą do zeszytu 3/4.

Przywileje rodowe mazowieckie.

Kilka uwag krytycznych.

(Dokończenie).

II. Wywód powyższy doprowadził nas nadto do wyniku, który posiada znaczenie zwłaszcza dla **wywodów heraldycznych.** Nadania, podające napozór wszystkich członków pewnego rodu, faktycznie nie pozwalają poznać jego kompletnego składu osobowego, nie dają nawet pewności co do rozsiedlenia rodu w pewnym ściśle określonym momencie czasu (lata), mogą jedynie służyć za podstawę do sądów dla jakiegoś okresu szerszego (wiek).

Wskazaną zwłaszcza jest ostrożność, gdyby kto chciał na podstawie tego materyału wyprowadzać jakieś wnioski statystyczne. O tego rodzaju wyczerpującej charakterystyce nie może być mowy. Pozostaje tylko charakterystyka ogólna. Przywileje rodowe dają materyał, pozwalający na oznaczenie charakteru rozsiedlenia pewnej grupy rodów, lecz i tu, nie wolno przypuszczać, iżby charakteryska taka w szczegółach mogła uchodzić za całkowitą.

Np. rozmieszczenie na mapie miejscowości, podanych w przywileju dla Boleściców i Radwanów pozwoli uchwycić różnicę dwu typowych form, ale nie szczegółów ich rozsiedlenia. Boleścice rozsiedli się w trójkącie między Płockiem, Sierpcem i Raciążem, obsadzili silnie gościniec wiodący z Sierpca do Raciąża i z Raciąża do Bielska, skupili się głównie pod Drobinem [1]). Nie sami jednak panują na tym

[1]) Nasza charakterystyka Boleściców opiera się na charakterystyce Semkowicza, charakterystyka Radwanów różni się od tamtej znacznie.

obszarze, choć przeważają tutaj. — Możnaby używając terminologii p. Semkowicza, nazwać ich rozsiedlenie gniazdowem [1]).

Zupełnie odmienny charakter posiada rozsiedlenie Radwanów. I oni skupili się koło Drobina, ale zamknięci zwartym kołem Boleściców, musieli szukać innych miejsc. Posiadłości ich wychodzą z pierwotnego okręgu i ciągną się łańcuchem aż po samą północną granicę ziemi zawskrzyńskiej, tworząc typ, który — według tej samej terminologii — nazwać wypadnie łańcuchowym. Oba wskazują na terytoryum, skąd musiało wyjść rozsiedlenie, gdzie musiała istnieć pierwotna siedziba i Boleściców i Radwanów, a za które uchodzić muszą okolice Drobina.

Zachodzi pytanie, gdzie szukać pierwotnego gniazda tych rodów i czy materyał w przywilejach rodowych zawarty pozwala na to odpowiedzieć?

Musimy zaznaczyć, że gniazdo, termin przez nas używany, nie jest jednoznaczny z gniazdem według terminologii w. XV, choć doń bardzo zbliżony. W XV w. gniazdo oznaczało współdziedziców jednej posiadłości (haeredibus de Szirno et de Kelbow, vulgariter temu gniazdu 1417, lub gnyesdnik vel gedne dzelnicze [2]), według naszej terminologii oznacza ono pierwotną posiadłość pewnego rodu, skąd wyszło dalsze jego rozsiedlenie. Ale i to pojęcie pierwotności musimy bliżej określić: operując materyałem z końca XIV i XV w. nie możemy mówić o jakiemś prastarem gnieździe całego rodu, lecz tylko o gnieździe miejscowem, o kolebce, z której wyszła kolonizacya pewnego — ściślej określonego terenu.

Na podstawie nazw proklam p. Semkowicz usiłował wykryć gniazdo Bolestów mazowieckich, widząc je — hipotetycznie — w Nagorkach.

My zaś spróbujemy ustalić inne jeszcze kryteryum, a za punkt wyjścia bierzemy przezwiska szlacheckie, które kształtują się ostatecznie dopiero w w. XV.

Przezwiska stałe bywają typu: 1-o indywidualnego (cecha osobista) [3]), 2-o topograficznego lub topograficzno-proklamowego, oraz 3-o czysto proklamowego (proklama, jako stałe imię jednego lub kilku członków rodu, używane obok imienia chrześcijańskiego lub bez niego, np. Bolesta, Luba, Powała, Pobóg, Rola, Cholewa, Trzaska, Lubiewo, Drya, Rogala, Chorąbała, Prus, Cwalina, Prawda, Pierzchała, Grabia, Śmiara i in. [4]).

Dla naszego zagadnienia ważne jest tylko znaczenie przezwisk stałych typu topograficznego (2-o), chodzi nam bowiem o wykrycie łączności między posiadłością a rodem, wzgl. między rodem a jego miejscowem gniazdem i ustalenie charakteru owej łączności na podstawie przezwiska topograficznego.

---

[1]) W. Semkowicz. Uwagi metodyczno-krytyczne nad pochodzeniem i rozsiedleniem rycerstwa w M. her. 1912, 73—4.

[2]) Ks. Czerska Nr. 590; Nr. 351.

[3]) Por. Ks. Czerska, XLVII nota.

[4]) 1469. Mathiam alias Rogala de Potczoyewa. Ks. Mławska I, 272⁰. Andreas dictus Prussza heres olim de Czarnolasz Ks. Czerska Nr. 542, 543; 1431 Jachna filia Alberti dicti Chorambala Ks. Łomżyńska I, 150; 1424 Lubewo de Droszanczino Łomż. I, 56⁰; 1437 Lubyewo de Zakrzewo ib. 257. Petrus Czwalina ib. f. 368 Kapica, 59, Thrzaszka de Kleczcowo Łomż. I., 374; 1434. Wenceslaus dictus Drya de Kolomia ib. 210⁰. Nicolaus dictus Powala heres de Taczowo Ks. Czerska Nr. 791, 795, 1941; Johannes Cholewa de Slawczyno Mławska I, 353⁰, Kapica-Milewski, 47; 1443 Rola de Plona Mławska, I, 372; nobili Pobodze de Starczewo ib. 373. 1430 Prawda subiudex terre gostin. Kod. Maz. 174 Nr. 165; 1435 Johannis dicti Swinka de Choynowo Kod. Maz. 184 Nr. 175; 1468, Petrus Pyrzchala de Cupi Tarczynska 1, 93; 1434 — Grabya de Pescirogi Zakrocz. II., 55; 1450 Smyera de Jableczniky. Rocz. heral. III, 33 Nr. 127.

Rozpatrzenie owego stosunku rozpocząć należy od nowego Mazowsza, gdzie możemy obserwować wszystkie fazy powstawania posiadłości t. j. od ziem, które dopiero w w. XV były zasiedlane. Najobfitszy pod tym względem materyał posiadamy dla ziemi łomżyńskiej.

Weźmy dla przykładu ród Modzelów[1]). Mikołaj z Modzeli na starem Mazowszu otrzymał w 1402 r. 10 łanów puszczy zwanych Sokolałąka, niedaleko Łomży. Z czasem na gruncie tym powstała wieś Modzele, nazwana w ten sposób od dawnej siedziby Modzelów, a może dlatego, że ją zamieszkali Modzele. Powstają z czasem naokoło nowe posiadłości, zajęte przez potomków pierwotnie obdarowanych, którzy i nadal używają jako przezwiska — imienia Modzel. Ale Modzel oznacza nie tylko nazwę miejscowości, lecz i herb. Owo połączenie budzić może wątpliwości, czy jest to przezwisko topograficzne, od gniazda, czy też czysto rodowe, od proklamy wzięte.

Ta sama wątpliwość powstawać może w innych wypadkach, kiedy nazwa topograficzna i rodowa są jednakowe. Mamy więc Grzimala de Grzimali [2]), Klewothka de Wandolowo, inaczej zwane Klewotki [3]), Johannes Puchala de Puchali [4]), Zaramba de Zaramby albo de Zarambino [5]).

Sam materyał łomżyński — jako w ziemi późnej kolonizacyi, w łomżyńskiem zachowuje się najczystsze wspomnienie pochodzenia przybyszów w nazwach miejscowości o charakterze proklamowym (por. Podlasie) — nie pozwala na rozwiązanie tej sprawy. Wypadnie zatem powrócić do starego Mazowsza, gdzie wprawdzie nie mamy oczywistych świadectw powstawania nowych gniazd rodowych, gdzie jednak istnieje większa rozmaitość terminologii, i rozpatrzyć łącznie cały materyał. Istnieje więc szereg nazw, które nie mogą uchodzić za proklamowe. W związku z niemi ich posiadacze noszą swoje przezwiska od nich zapożyczone, Virzik de Virziki [6]), Laurencius Kołak de Kołaki [7]), Przedborius Rzebro de Rzebri [8]), Marcissius Byalasuknya de Byalesuknye [9]), Philippus Bogathko de Bogathky [10]), Paulus heres de Bilicze dictus Bilicza [11]), Johannes alias Conopka de Conopky [12]). A obok tego Nicolaus Slepowron de Slepowroni [13]), które mogłoby rodzić wątpliwości, gdyby nie oczywista łączność z poprzednio podanemi nazwami.

Gdyby zestawienie to nie wystarczało, należałoby poszukać jeszcze bardziej pewnego dowodu łączności między nazwą posiadłości a przezwiskiem. Taki dowód

---

[1]) Kapica-Milewski, 285, 1438 (?) Gacz. It. dominus dux dedit Petro alias Modzel de Porithe X mansos circa Porithe, Modzele et Czirwonibor super fluvium Gacz cum utraque rippa prope a Łomża iacentes, exceptis mellificiis, ad servicia communia, datum ut supra. M. Kor. (Maz.) III, 119⁰.

[2]) Łomż. I, 100⁰ Kapica Nr. 157.

[3]) Łomż. I, 361⁰, 364⁰, 312⁰, 440 i in.

[4]) Łomż. I, 377, 383⁰ Kapica Nr. 434.

[5]) Acta Cap. III, 1, 35 Nr. 97; 5 Nr. 12 Metr. Kor. III, 155⁰ Łomż. I, 156, 172. Kapica Nr. 626.

[6]) Zakrocz. II, 119.

[7]) Kapica, 187.

[8]) Zakrocz. II, 29⁰, 39⁰, 40⁰, 42⁰, i in. por. Kapica, 487.

[9]) Oczyszczenie szlachectwa, 1438, 18. stycznia M. Kor. III. 214⁰.

[10]) Rocznik herald. III, 25 Nr. 102, 1429.

[11]) Zakrocz. I., 123⁰.

[12]) M. Kor. III., 24.

[13]) 1436, 23 wrz. Metr. Kor. III, 192 Opidanus in Nur.

znajdujemy — w nazwach o charakterze dzierżawczym: mamy więc Stanislaus alias Starcewo de Starcewo [1]), lub Cotlewo de Choczino czy też Chondzino [2]).

Materyał wyżej podany pozwala określić stosunek między przezwiskiem a nazwą jednej z miejscowości, będącej w ręku danego rodu. Nie wdając się w sprawę, czy ród otrzymał zawołanie od ziemi, czy naodwrót [3]), przekracza to bowiem dane naszego materyału, możemy stwierdzić fakty następujące. W w. XV-m istnieją stałe przezwiska typu topograficznego lub topograficzno-proklamowego [4]), związane z pewnymi rodami. Przezwiska te nie zmieniają się wraz ze zmianą posiadłości: Modzelowie, Wyrzyki, Grzymały, Rzebrowie, Ślepowrony, Kotlewy zachowują swe dawne przezwiska, choć piszą się już z innych posiadłości. Przenoszą je wraz z sobą, zachowując wspomnienie gniazda, z którego wyszli. Przezwiska te typu topograficznego są zatem obok wspólnych zawołań [5]) (o ile między zawołaniami a przezwiskami zachodzi różnica, np. Wyrzyk i Luba) wspomnieniem wspólnego pochodzenia, którego tradycya zachowała się w poszczególnych pochodnych gałęziach jednego rodu. Przezwisko takie nazwalibyśmy typowem przezwiskiem danego rodu.

Dodać jeszcze należy, że przezwisko typowe nie jest używane przez wszystkich członków rodu, że, o ile przypuszczać wolno [6]), tak samo jak i przezwisko proklamowe przysługuje tylko jednemu, może seniorowi danej gałęzi rodu.

Zachowanie przezwiska typowego pozwala na jego podstawie odkryć gniazdo miejscowe danego rodu.

Powracając do przywilejów rodowych, ogłoszonych przez p. Semkowicza, znajdujemy w jednym z nich, w przywileju dla Radwanów — przykład takiego typowego przezwiska. Johannes, rozpoczynający szereg uprzywilejowanych, występuje z przezwiskiem Miodusz, choć pochodzi z Dobrosiedlic. To samo przezwisko nosi inny Radwanita, Paweł z Niedziałek, oraz później znacznie (r. 1440) dziedzic Bagienicy. Spotyka się także w w. XVI. [7]). Przezwisko to zatem, wyprowadzające się z nazwy Mioduszy, jednej z posiadłości Radwanów, uważać należy za typowe dla tego rodu i na tej podstawie Miodusze uznać wolno za gniazdo płockich Radwanów.

III. Pod względem prawnym istotę przywilejów rodowych mazowieckich, t. j. przywilejów, których nietylko wyłącznym uczestnikiem, lecz i odbiorcą jest ród [8]), stanowi nadanie *iuris non responsivi* i wolności od kar [9]). Nadania tych samych wolności spotykają się począwszy od w. XIII, w ogólnym jednak szeregu przywilejów rodowe są wyjątkiem, zamkniętym do pewnej ściśle określonej epoki, do pewnych

[1]) Ks. Płońska. f. 191, por. Rambiszewo de ibidem, tamże nr. 820.

[2]) Mławska I, 257 (1414). Ks. Płońska Nr. 657 por. analogiczne bracia Saczko de Gałki i Mikołaj de Saczkowo. Mies. her. V, 121 — zwrócił mi na to uwagę Dr. A. Rybarski.

[3]) W. Semkowicz Ród Pałuków. Rozpr. t. 49, 171.

[4]) Por. Małecki Studya heraldyczne 1890, I, 34 i n.

[5]) W. Semkowicz Gozdawa, Mozgawa, Godula. M. herald. 1908, 99.

[6]) Jest to sąd oparty na całym szeregu zapisek sądowych, gdzie występują obok siebie dziedzice z tej samej piszący się posiadłości, z których tylko jeden pisze się przezwiskiem.

[7]) Ks. Mławska I, 291. Źródła dziejowe, XVI, 64.

[8]) Przez ród rozumieć tu wypadnie pewną ilość grup terytoryalnych, najczęściej związanych węzłami pokrewieństwa, poczuwających się do tego związku, a zwłaszcza związku klejnotnego, nazwanych albo i nienazwanych zawołaniem herbu. W przywilejach ród nie jest bliżej określony, a istota jego ściślej ujęta.

[9]) Nie poddajemy szczegółowej analizie tych zasad, które dokładnie omówił Semkowicz we wstępie do „Przywilejów rodowych".

przypadkowych zdarzeń. Zjawiają się — jakeśmy to ustalili wyżej — w pewnym momencie, ażeby zniknąć jako forma stała, są cechą charakterystyczną jednego panowania, rządów Ziemowita IV (V), jak np. nadania *iure feodi* są charakterystyczne dla rządów jego brata Janusza [1]). Ten wyjątkowy, a chronologicznie dosyć późny charakter przywileju rodowego przemawia przeciwko jego odwieczności, jak to słusznie podkreślił p. Semkowicz.

Związek zaś z jednym tylko, stosunkowo niewielkim okresem czasu — nakazuje odrzucić przypuszczenie istnienia szeregu rozwojowego, który rozpoczyna się od przywileju jednostkowego, a kończy na rodowym.

W przywileju rodowym wypadnie zatem widzieć: 1. odmianę formalną, chronologicznie określoną, nadania prawa nieodpowiedniego [2]) na rzecz jednostki i jej braci rodowych (klejnotnych), występującą równolegle do dwu innych odmian, 2. nadania na rzecz jednostki i jej potomków, czasem spadkobierców, 3. nadania na rzecz jednostki, jej braci rodzonych i ich potomków, względnie spadkobierców, które same przez się przy rozrodzeniu i rozgałęzieniu się rodziny w trzeciem, a zwłaszcza w piątem pokoleniu stają się, ściśle mówiąc, przywilejem rodowym. Przez ród rozumieć tu należy grupy związane krwią. Przywileje te już w założeniu są rodowemi [3]).

---

[1]) Za rządów Janusza mazow. spotykają się często nadania ziemi na warunkach jednolicie określonych. Nadanie obejmowało pewną jednostkę ziemi lub kilka takich jednostek (za jednostkę uważano 10 łanów). Za to nakładano obowiązek służby wojskowej, określonej wielkości, przywiązany do jednostki nadania. Obdarowany z każdych 10 łanów obowiązany był wystawić jeźdźca na koniu wartości 4 kop, w kłobuczku i pancerzu z tarczą i dzidą. Z nadania ekscypowało się barcie. Niewypełnienie obowiązku było podstawą konfiskaty majątku nadanego. Nadanie takie zwało się także ad communia servicia. 1393. Kod. Maz. 115 Nr. 123. 1408 — Łomżyńska Ks. I, 403 i n. 1416 Cod. dipl. Pol. I, 292—3 Nr. 165. 1418 Kod. Maz. 162—3 Nr. 156, por. Smoleński, *Szkice z dziejów szlachty mazowieckiej*, 32 nota 1. Wiadomość dokładniejszą i regest takich nadań podam na innem miejscu. 1435, 20. grudnia, nadanie skonfiskowanych Petro de Szenycza 10 łanów in Sycnycza: servicia eisdem decem mansis non exibens ad terras alienas videlicet Prutenorum seu Cruciferorum fugit. III, 178 M. Maz. Smoleński 34.

Do tych ogólnych zasad dodać należy wypadek szczegółowy, późniejszy, który je poniekąd uzupełnia. W r. 1448 Bolesław dobra nadane na powyższych zasadach Stanisł. Cholewie z Kołomyi, które po jego śmierci wróciły do księcia z tytułu prawa feodalnego, nadaje synom tegoż Stanisława. Kapica-Milewski, Nr. 57. Smoleński, 31. Otrzymana w ten sposób konstrukcya odpowiada pojęciu dóbr feodalnych na zachodzie europejskim i u nas na Rusi (Prochaska, Lenna i maństwa na Rusi i Podolu, Rozpr. Ak. 42, 6 i n.), a w szczególności nadaniom typu pośredniego między posiadłością alodyalną i feodalną — hereditarie iure feodali, częstym na Rusi w końcu w. XIV por. zestawienie materyałów Piekosiński, O dynastyczn. szl. polskiej pochodzeniu 1888, 141 i n. por. niepozbawione bystrości, lecz bez znajomości polskiej literatury skreślone uwagi Hötzscha, Adel u. Lehnswesen in Russland u. Polen Hist. Ztschr. 1911 t. 108, 579, 587.

[2]) Tutaj nawiasowo dodamy schemat rozwoju prawa nieodpowiedniego. Powstaje on z kolejno po sobie następujących momentów, mandatu książęcego (listu zapowiedniego), zawieszającego sądownictwo w stosunku do pewnej osoby, na skutek jakiegoś określonego motywu. Dąbkowski, Prawo pryw. polskie. 1911, II, 457—8; 2-o mandatu zawieszającego sądownictwo zwykłe i wywołującego wszystkie sprawy danej osoby przed sąd książęcy Ks. Czerska nr. 1941 (1425); 3° właściwego iu-non responsivum, jako stałego uprawnienia.

[3]) Oprócz przytoczonych u Semkowicza Archiwum XI, 365—6 przykładów, Ks. Wacław 1319 r. dla Mikołaja z Miszewa kaszt. wyszogr. Kod. Maz. Nr. 54 Janusz, 1381, dla Boxy z Karniewa, wolność od kar Arch. Kom. hist. IV, 333 Nr. 43. Ziemowit. 1382, dla Racibora z Chamska, thezaurario Ks. Mławska I, 361°, Janusz, 1386, Andrzej Ciołek, vexill. ploc. Metr. kor. iX, 125. Janusz, 1375, dla Paszka z Radzanowa Kapica-Milewski, 349, oraz zapiska 1418 r. Szreńska, I, 22°. — Przykładów dla XV w. znacznie więcej.

Trzeba zaznaczyć, że najwcześniejsze ze znanych przywilejów mazowieckich odnoszą sie do 3-go typu, że do tej kategoryi również należy szczegółowo przez p. Semkowicza opracowany, a przez nas wyżej w innem zestawieniu cytowany przywilej dla Prusów. Typy 2-gi i 3-ci spotykają się stale obok siebie nie tylko w XIV, lecz i później w połowie w. XV, nie może być zatem mowy o chronologicznem pierwszeństwie jednego z nich.

Nadania wszystkich trzech odmian ustanawiają zazwyczaj łącznie dwa immunitety [1]), z których każdy zresztą może występować samodzielnie [2]) i stwarzają — obok immunitetów patrymonialnych, z którymi się niejednokrotnie wiążą [3]), stan uprzywilejowania, wyłączający obdarowanych z pod ogólnych zasad prawa.

Wydawać by się zatem mogło, że nie może być łączności pomiędzy niemi a przywilejami ziemskimi, które przecie ustanawiają owe ogólne zasady, dla całej grupy społecznej; nie może być związku tam, gdzie z jednej strony występuje dążenie do wyłączenia pewnej niewielkiej grupy społecznej z pod praw ogólnych, z drugiej zaś — ruch ku zdobyciu praw dla całego ogółu (szlacheckiego) i tendencya ku skasowaniu przywilejów, wyrastających ponad to uprawnienie. Sprzeczność jednak owych dwu tendencyi jest tylko pozorna, co się uwidoczni, jeżeli rozpatrywać będziemy powyższe zagadnienie nie z punktu widzenia rezultatów osiągniętych, lecz ze stanowiska procesu dziejowego, którego są wyrazem.

Występując z żądaniami, ogół szlachecki wychodzi z tych samych założeń immunitetowych [4]), z których rozwinęło się *ius non responsivum*. Nie osiąga jednak całkowitego rezultatu, zdobywając powoli tylko częściowe uprawnienia. Książę liczy się z życzeniami pojedyńczych rodzin, na których zależy mu w powikłanych warunkach życia (patrz wyżej o Ziemowicie), i uwzględnia pragnienia ich członków, a swoich dworzan. Broni się przed naciskiem ogółu, dopóki mu na to sił starczy.

Sytuacya zmienia się w drugiej połowie w. XV. Rozdrobnienie i bezsilność faktyczna książąt mazowieckich, stała finansowa zależność od ludności [5]), wpływ urządzeń koronnych, gdzie szlachta zdobyła już szereg przywilejów, oto — nowe tło, na którem łatwiej można urzeczywistnić program żądań.

---

[1]) Przez immunitet rozumiemy nadanie w szerszem, a nie w ściślejszem jego znaczeniu por. G. Seeliger Die soziale u. polit. Bedeutung der Grundherrschaft im früheren M A 1903, 167.

[2]) Jeden ustanawia — ius non responsivum, drugi — wolność od kar różnej skali. Typowe wyzwolenie tylko od kar sądowych, z zachowaniem wszystkich kar książęcych bez prawa nieodpowiedniego — nadanie dla Boksy z Karniewa 1381.

[3]) Przywilej dla Jakusza z Radzanowa. 1386. Ks. Tarczyńska I, 814—821 w druku Arch. Kom. hist. IV, 345—7 nr. 51 błędnie podane imię Janusza (Jakusz był bratem Pawła z Radzanowa — 1402. Kod. Maz. Nr. 142) nadaje prawo chełmińskie, wolność od sądu i kar, podobnież — 1478 nadanie dla Jana z Radzanowa wsi Radzikowo, z prawem chełmińskiem, prawem sądu karnego, wolnością od sądu i kar Kod. Maz. 285—7 Nr. 244, i w. in. — Na ściślejszy związek iuris non responsivi i immunitetu patrymonialnego wskazuje fakt łączności owego przywileju z posiadaniem pewnego majątku. Za taki egzempt przywiązany do majątku — uważam nadanie wsi Radzikowa wyżej cytowane. A obok tego ius non responsivum może być egzemptem przywiązanym tylko do osoby. Np. Paweł z Niszczyc z tej samej rodziny korzysta z tego prawa Ks. Szreńska I, f. 37—1422, opierając się na przywileju wydanym jego ojcu Pawłowi z Radzanowa wraz z nadaniem mu wsi Czebniewa i Kargoszina oraz siedlisk Poryte i Izbne w r. 1375, Kapica-Milewski Nr. 452, chociaż nie siedzi w żadnej z tych wsi w r. 1422, por. analogie podlaskie: Baranowski, Z dziejów feudalizmu na Podlasiu. Przegl. hist. IV, 65—6.

[4]) Uprawnienia sądowe r. 1414. Kod. Maz. 157 Nr. 151, uprawnienia polityczne typu immunitetowego 1447 ib. 212 — 4 Nr. 194.

[5]) Smoleński, 23. — Ius Polonicum, 462.

Obok ogółu występują z żądaniami grupy i jednostki. Równolegle do żądań ogólno-ziemskich powstają żądania typu powyższych uprawnień indywidualnych. Powstają nie przeciw prądowi ogólnemu, lecz w zasadniczej z nim zgodzie: uprawnieni i ci wszyscy, którzy dążą do tego samego przywileju, wiążą się z ruchem ogólnym i do ogólnych przywilejów wprowadzają przepisy, które wyraźnie sprzyjają dalszemu rozwojowi przywilejów szczegółowych. Drogą okólną, przez artykuły o odnawianiu dawnych przywilejów i aktów (1471, 1472) [1]) tworzy się nowa podstawa dla dalszego rozwoju *iuris non responsivi*, utrwalona obecnie przez ogólne przywileje ziemskie [2]).

Rozpoczyna się wzmożony ruch. Potomkowie uprzywilejowanych oblatują w księgach sądowych i w metryce książęcej przywileje wystawione ich przodkom (jednostkowe i rodowe) [3]). Zjawiają się przed księciem, który zatwierdza dawne nadania i rozszerza je niejednokrotnie [4]). Wreszcie książęta w nagrodę za zasługi i w nadziei nowych służb obdarzają dworzan i dostojników swoich nowymi przywilejami, jednostkowymi, rodzinno-rodowymi czy też czysto rodowymi [5]).

Rozlewa się szeroka fala nadań *iuris non responsivi*, nie możliwa bez trwałej podstawy prawnej, powstaje sytuacya, zwłaszcza na początku XVI w., że choć przywileje ziemskie nie zawierają przepisu o prawie nieodpowiedniem, choć usiłują je nawet ograniczyć do pewnych tylko spraw [6]), „mało nie każda familia (rodzina, nie ród) w Mazowszu“, jak słusznie twierdzi Paprocki [7]), z niego korzysta [8]).

Dr. Marceli Handelsman (Warszawa).

---

[1]) Jus Polonicum 451, 459.

[2]) Należy podkreślić na tem gruncie powstałe szczególne uprawnienie pewnej większej grupy. Bolesław V. rozciągając na biskupów i kapitułę płocką prawa i przepisy przywileju ziemskiego (warsz. i zakrocz.) ponadto nadaje im ogólne prawo nieodpowiednie i wolność od kar. Kod. Maz. 289—290 nr. 246, wiąże te dwie kategorye przywilejów szczegółowych (jus non responsivum) i ogólne (ziemskie), tworząc stan rzeczy, którego ogół szlachecki nie osiąga, lecz który jest udziałem poszczególnych rodzin.

[3]) Zwłaszcza ruchliwi są Prusowie. Tu należy uwzględnić nasze powyższe uwagi o licznych zapisach i renowacyach dawniejszych przywilejów.

[4]) Rozszerzone co do treści — przywileje dla Gozdowów i Pobogów, przywilej 1475 dla Aleksego z Nadarzyna, Zemaka i Pawła z Rusiecz, którym książę, potwierdzając dawny przywilej, nadaje nadto jus non responsivum i wolność od kar. Metr. Maz IX, 56.

[5]) 1473, 4. kwietnia przywilej dla Dersława i Stanisława z Popielczyna. M. Maz. IX, 22, 18. paźdz. — Michała z Rambyrthowa ib. f. 34 i w. in. 1472, 15. maja dla Mikołaja de Myrzynyecz et eius fratribus, videlicet Phalanthe Falislai, Petro, Nicolao Derslai, Derslao, Phalislao, Jasczoldo, Wlodek, Abrae, Martino, Alberico, Cristino, Bartholomeo, Mathie Johannis, Mathie Wlothkonis, Jacobo Dudek et Michaeli Alberti et Dominico Swanthoslai et eorum pueris legitimis M. Kor. IX, 10 — mimo pozorów przywileju rodzinnego, jest to przywilej rodowy, wymieniający imiennie potomków poszczególnych pokoleń. Przywilej dla Dołęgów i cały szereg przywilejów w Metryce t. IX, przepełnionej nadaniami tego typu.

[6]) 1482. — Jus Polonicum, 464.

[7]) Podkreślić należy analogię tych zjawisk z wyłączeniami sądowemi, przysługującemi panom litewskim, kotorye ne sut' w powietiech. Любавскій Лит. русскій сеймъ 1901, 485 i n.

[8]) Składam niniejszem podziękowanie Prof. T. Wierzbowskiemu, dyr. Archiwum Głównego w Warszawie za ułatwienia i pomoc, jaką mnie podczas pracy tej obdarzał.

O litewskich rodach bojarskich
zbratanych ze szlachtą polską w Horodle r. 1413.

(Ciąg dalszy).

5. Ród Niemiry (Jastrzębiec).

Przedstawicielem rodu Jastrzębców był w Horodle biskup krakowski Wojciech Jastrzębiec, który też przywiesił do aktu unii swą pieczęć z herbem Jastrzębiec; nad tarczą herbową widać tu popiersie biskupa, w lewej ręce trzymającego pastorał, prawą zaś błogosławiącego. W otoku napis niewyraźny [1]):

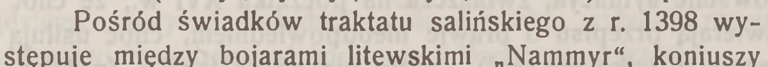

Fig. 1.

Prócz biskupa Wojciecha Jastrzębca reprezentował ten ród w Horodle Marcin z Lubnicy, kasztelan brzeski, który występuje w roli świadka na dokumencie Jagiełły i Witołda [2]).

1. Adopcyi do rodu Jastrzębców dostąpił Jan **Niemir a. Niemira** (Nemyr, Nyemyr, Nemyra, Nemerza) star. połocki.

Pośród świadków traktatu salińskiego z r. 1398 występuje między bojarami litewskimi „Nammyr", koniuszy Witolda (marschalcus equorum, Pferdemarschalk [3]). Czy jestto nasz Niemira, pewności nie mamy, w każdym razie zaznaczyć trzeba, że z tą formą imienia „Namyr" spotykamy się także w źródłach krzyżackich z przełomu XIV/XV. w. dość często [4]) — nosi je stale jeden ze służebnych W. Mistrza, niewiadomo tylko, czy identyczny z wspomnianym koniuszym Witolda. Raczej więc przypuszczam, że owi Namirowie nie mają nic wspólnego z naszym Niemirą. Ten pierwszy raz zjawia się dopiero w unii wileńskiej z r. 1401, gdzie wymieniony jest z braćmi, których imion jednak nie podano [5]). Niemira z chrześcijańskiem imieniem Jan, występuje odtąd dość często, wszelako bez tytułu jako świadek dokumentów z lat 1404—1411 [6]). W następnym roku 1412 bierze udział wraz z Zinowiewem Bratoszycem w poselstwie Jagiełły i Witolda do Nowogrodu w sprawie wojny z Inflantami [7]). W tym samym roku występuje już w kwietniu z godnością starosty połockiego [8]), którą sprawuje jeszcze w roku 1413 w Horodle. Po Horodle Niemira znika na zawsze z horyzontu, natomiast występują dość licznie różni Niemirowicze.

---

[1]) Podajemy tu podobiznę innej pieczęci Wojciecha Jastrzębca, pochodzącą już z czasów jego arcybiskupstwa, egzemplarz bowiem przywieszony do aktu horodelskiego jest niewyraźny, od niniejszego zaś nieznacznie tylko się różni.

[2]) Że dziedzice Lubnicy byli herbu Jastrzębiec, świadczy pieczęć Mikołaja z Lubnicy z roku 1419 (Piekosiński, Heraldyka pol. w. śr. s. 65) i fakt, że Wojciech Jastrzębiec pisał się z Lubnicy (Długosz, Op. omnia, t. I. s. 371).

[3]) Raczyński, Cod. Lith. nr. 256, oraz Arch. królewiec. Registr. F. fol. 83 i nast.

[4]) Cod. Vit. str. 962 i nast. Tresslerbuch Marienburger, passim. Jakiś Namyr zapewne ów koniuszy w poselstwie Witołda z Czapurną do Krzyżaków przed r. 1401. Cod. Vit. nr. 241.

[5]) Cod. Vit. nr. 234.

[6]) R. 1404 Napiersky, l. c. nr. 151. Turgeniew, l. c. nr. 111. Cod. Vit. nr. 295—297, R. 1410. Kop. Kap. wil. t. I. p. V. — R. 1411. Cod. epist. XV. s. t. II. nr. 35.

[7]) Latop. Nowogr. I. Połn. Sobr. t. III. s. 105.

[8]) Cod. Vit. nr. 492, i Rykacz. Inwent. nr. 379, Cod. epist. t. II. nr. 49.

Tych Niemirowiczów nie możemy jednak wszystkich uznać *a priori* za potomstwo naszego Niemiry, gdyż imię Niemira, odpowiadające polskiemu Niemierzy, nie było na Litwie i Rusi rzadkiem. Wobec tego nie ma pewności, czy wszyscy występujący w pierwszej połowie XV. w. Niemirowicze są synami Jana Niemiry, który przybrał w Horodle herb Jastrzębiec. Pewność możemy mieć tylko tam, gdzie przynależność do tego rodu stwierdza dochowana pieczęć lub bezpośrednia wzmianka.

a) Ma to w szczególności miejsce w odniesieniu do **Andruszka** Niemirowicza, którego pieczęć z herbem Jastrzębiec wisiała jeszcze za czasów Zamojskiego u aktu przymierza w Łucku z dnia 8. września 1431 [1]). Udział Andruszka Niemirowicza w rozejmach w Czartorysku i Łucku — to pierwsze jego występy na widowni dziejowej [2]), Potem występuje coraz częściej, w szczególności widzimy go pośród świadków aktów unii Zygmunta Kiejstutowicza z Jagiełłą, z lat 1433 i 1434 [4]). U tego ostatniego aktu wisi po dziś dzień jego pieczęć z herbem Jastrzębiec w tarczy i napisem otokowym [5]):

АНДРЕНGО ВСЕАЮБН

Drugą część tego napisu objaśnimy zaraz niżej, tymczasem zaś stwierdzamy, że Andruszko występuje w źródłach z lat następnych na dokumentach Zygmunta Kiejstutowicza a potem Kazimierza Jagiellończyka aż po rok 1452, stale bez żadnych tytułów [6]).

Fig. 2.

Andruszko Niemirowicz posiadał W s i e l u b w pow. Nowogródzkim, którą to włość wskazuje napis otokowy na wspomnianej wyżej pieczęci jego. Czy odziedziczył ją po ojcu Niemirze, czy też otrzymał dopiero od Zygmunta Kiejstutowicza, jak twierdzi Baliński w *Starożytnej Polsce* [7]) — bez podania jednak bliższych wskazówek, — niepodobna rozstrzygnąć dla braku danych źródłowych. Przypuszczałbym raczej, że Wsielub był ojcowizną Andruszki, za czem przemawia fakt, że i brat jego Mikołaj pisał się z Wsieluba (zob. niżej). Prócz tej osady, gdzie miał niewątpliwie dwór, posiadł Andruszko szereg nadań od Kazimierza Jagiellończyka, jak Mołodyłowicze we włości Luboszańskiej w Krewskiem, dwór Łodiatycze z ludźmi i jeziorem, oraz ludzi w Czerniachowie w Mińskiem [8]).

Syn jego **Jerzy** (Jurij Andrejewicz Niemirowicz) był w drugiej połowie XV. w. (bliżej czasu określić nie możemy) starostą drohiczyńskim [9]).

---

[1]) Notaty sfrag. Zamojskiego nr. 384: sigillum quintum: Jastrzembiecz, ut videtur Andrusko Niemirowicz. Tu zamieszcza Zamojski rysunek herbu Jastrzębiec.

[2]) Wzmianka w kronice tzw. Bychowca (Połn. Sobr. t. XVII. s. 519) pod r. 1402 o Andrzeju Niemirze, który miał uczestniczyć w wyprawie moskiewskiej Witołda i sprzeciwić się pokojowi czyli „mirowi" z Moskwą, za co otrzymał rzekomo przezwisko Nie-mir, mogłaby się odnosić jedynie do Jana Niemiry, żadną zaś miarą do niniejszego Andrzeja.

[3]) Buczyńskij, Pryczynki etc. l. c. str. 134.

[4]) Barwińskij, Zyg. Kiejst. str. 155 i 158.

[5]) Muz. Czart. dok. nr. 392.

[6]) R. 1435: Kop. wil. t. III p. 83.; r. 1436: Kop. wil. t. I. p. IV.; r. 1441: Zbiór dypl. t. I. nr. 7, Daniłowicz nr. 1768; r. 1443 (raczej niż 1458): Dok. mosk. arch. nr. 9 (17); r. 1450: Akty istoricz. t. I. nr. 42; r. 1452: Arch. Sang. t. I. nr. 50, A. już i zap. Ross. I. 28, 29, Leontowicz, t. I. nr. 14.

[7]) Tom III. s. 650.

[8]) Dok. mosk. Arch. str. 9. (nr. 17), str. 44, (5, 11).

[9]) Leontowicz, Akty Metr. Lit. nr. 401. Wspomniany pod r. 1498 jako starosta droh. za czasów Kazimierza Jagiellończyka.

b) Drugi syn Jana Niemiry, **Mikołaj** był w roku 1412 uczniem uniwersytetu krakowskiego, w którego *Album studiosorum* wpisany został jako *Nicolaus Joannis Nemir de Lithuania* [1]). Na Litwie zjawia się w czasach Zygmunta Kiejstutowicza, który go wraz z matką obdarzył wsią Lulinem [2]). W aktach współczesnych nie występuje, dopiero w r. 1440 odegrał wybitniejszą rolę, jako jeden z tych bojarów litewskich, którzy wynieśli na tron Kazimierza Jagiellończyka [3]). Cieszy się też zaufaniem króla, który nie szczędzi mu nadań [4]). W r. 1445 bierze udział wraz z innymi panami litewskimi w wyprawie na Kaługę [5]), a w r. 1456 posłuje do Kazimierza Jagiellończyka z postulatami litewskimi [6]). Namiestnikiem witebskim był w r. 1466 [7]), w następnym roku sprawuje godność namiestnika smoleńskiego, lubuckiego i mczeńskiego [8]), w r. 1471 jako marszałek królewski uczestniczy w rokowaniach pokojowych Polski z Rzpltą Pskowską [9]). W tymże roku dnia 10. czerwca Mikołaj Niemirowicz, jako dziedzic Wsieluba, zapisał żonie Elżbiecie w dożywocie swe ojczyste dziedziny: dwór Iszkołdź ze wsiami: Ilisica (dziś Łysica), Lutyń (może Łotwin), Lutyniec, Żuchowicze i Tuchanowicze (dziś tak samo), leżące pod Iszkołdzią; dalej dwór Maleszewo (może Malewo) z ludźmi: Siemiotowszczanie, Wieżyczanie, Jurkańcy, które kupił od Olechny Dyla za 252 kóp groszy; wreszcie dwór Leszczankę i skarb cały. Dobra te po śmierci żony przypaść mają kościołowi w Iszkołdzi, przez niego wzniesionemu [10]). Iszkołdź wraz z wymienionemi osadami leży w pow. nowogrodzkim, parę mil na południe od zamku Miru [11]). Zdaje się, że Mikołaj niebawem potem umarł, znika bowiem ze źródeł, a dokument z r. 1489 mówi o nim jako o nieboszczyku [12]). Zmarł bezpotomnie [13]).

c) Trzecim synem Jana Niemiry był **Fedko** Niemirowicz, który jako brat Mikołaja wymieniony jest w Metryce Litewskiej. Mianowicie syn jego Piotr Fedkowicz otrzymał po bezpotomnej śmierci stryja swego Mikołaja wieś Lulin, którą mu zatwierdził Aleksander Jag. w r. 1501 [14]). Fedko Niemirowicz występuje w r. 1441 i powtórnie około tego czasu, otrzymuje od Kazimierza Jagiellończyka nadania w ludziach w Nowogródzkiem oraz we włości Kleckiej [15]). Posiadał też Korostnę (w Nowogródzkiem), którą zapisał swej żonie [16]). Miał syna Piotra i córkę Annę [17]).

---

[1]) Album Studiosorum, str. 32.

[2]) Boniecki, Poczet, str. 206.

[3]) Połn. Sobr. t. XVII. str. 535.

[4]) Dok. mosk. arch. t. I. str. 45. (1, 2, 12).

[5]) Latop. Woskres. Połn. Sobr. t. VIII. s. 111.

[6]) Długosz, Hist. Pol. t. V. s. 227.

[7]) Napierski, Russ. Liv. Akt. nr. 254. W dok. z r. 1463 występuje pośród wojewodów Mikołaj nie sądzę, by to był nasz Niemirowicz, jak chce wydawca Arch. Sang. t. III. nr. 15.

[8]) Dok. mosk. arch. str. 33 (6).

[9]) Lat. Pskow. Połn. Sobr. t. VIII. s. 111.

[10]) Kop. Kość. wil. II. p. 25.

[11]) Nasuwający się tu pomysł o możliwym związku nazwy zamku Mir z imieniem Niemir, nie znajduje uzasadnienia nawet mimo etymologii Kroniki Bychowca, która wywodzi to imię od miru. (Zob. wyżej str. 97, przyp. [2]).

[12]) Leontowicz, Akty lit. metr. I. nr. 64.

[13]) Leontowicz, Akty, nr. 578.

[14]) Tamże.

[15]) Dok. mosk. arch. t. I. str. 32 (3), 45 (13).

[16]) Boniecki, l. c. str. 207. na podstawie Metr. Lit.

[17]) Leontowicz, l. c. nr. 578, Boniecki, l. c. s. 207.

Jeśli co do wyżej wymienionych Niemirowiczów mamy pewność, że byli synami Jana Niemiry, starosty połockiego, to nie mamy tej pewności co do Jana Niemirowicza, współczesnego tamtym trzem braciom. Brak zaś tej pewności dlatego, że Jan Niemirowicz nigdzie w źródłach wyraźnie nie jest poświadczony jako syn Jana czy też brat Andruszki, Mikołaja lub Fedka, tymczasem zaś wiemy, że żył wówczas na Litwie Jan syn Niemierzy, starosty płockiego (nie połockiego), Mazowszanin, rodem z Kinik. W roku 1427 Trojden ks. mazowiecki wstawiał się za nim u W. Mistrza, aby mu ułatwić wstęp do służby ks. Michała, syna Zygmunta Kiejstutowicza [1]). Jest więc prawdopodobnem, że Jan Niemirowicz był synem owego Niemierzy z Kinik, starosty płockiego, h. Prawdzic [2]), nie zaś Niemiry, starosty połockiego, herbu Jastrzębiec. Przemawiałaby za tem i ta okoliczność, że ów Jan Niemirowicz obraca się głównie na Podlasiu, gdzie też sprawował urząd sędziego drohickiego — chyba, że było współcześnie dwóch Janów Niemirowiczów, czego jednak stwierdzić nie można.

Jana Niemirowicza poznajemy pierwszy raz w r. 1432, kiedy jako goniec donosi królowi Jagielle o zwycięstwie Zygmunta Kiejstutowicza pod Oszmianą i wypędzeniu Świdrygiełły [3]). Potem występuje nieraz jako świadek dokumentów Kazimierza Jagiellończyka [4]), oraz bierze udział w różnych legacyach, jak w latach 1445 do 1446 na sejm piotrkowski z ramienia Kazimierza Jagiellończyka [5]) i w r. 1453 na sejm parczowski z ramienia Litwy, domagającej się od króla zwrotu Podola [6]). W tymże roku jeździł też w poselstwie do Wrocławia, w sprawie małżeństwa króla z Elżbietą Rakuszanką [7]). W roku 1447 sprawował urząd sędziego drohiczyńskiego [8]). Kazimierz Jagiellończyk nadał mu wieś Dobromyśl w Kleckiem i ludzi na Gorodziszczy w Mińskiem [9]). Synem jego był **Jakub** Iwanowicz Niemirowicz, namiestnik brzeski 1483—7 i marszałek królewski 1483 [10]), w r. 1494 już nieboszczyk [11]).

Gdy przynależność Jana Niemirowicza do omawianego rodu jest niepewna, ile że — jak wiemy — żył na Litwie w tym czasie Jan Niemirowicz innego, mazowieckiego pochodzenia, który jest może identycznym z wspomnianym swym imiennikiem, to żadnej wątpliwości nie podlega fakt, że była jeszcze druga rodzina Niemirowiczów, która z naszą nie ma — prócz wspólnego przydomku — żadnej zresztą łączności i związku. Protoplastą tej rodziny był Niemira Rezanowicz (Razanowicz), bojar wołyński, sprawujący w latach 1445 do 1452 urząd starosty łuckiego [12]). Bratem jego był Kozaryn Rezanowicz, występ-

---

[1]) Cod. Vit. nr. 1287: „Quia nobilem Johannem filium nobilis fidelisque nostri Nemerze capitanei Plocensis.... principis domini Michaelis ducis.... applicavimus servitiis.

[2]) Niemierza z Kinik, starosta płocki występuje w dok. z r. 1426. Por. Kod. dypl. mazowiecki nr. 162. Kiniccy byli h. Prawdzic. Por. Boniecki t. X. str. 77.

[3]) Długosz, Hist. Pol. t. IV. 480.

[4]) Np. r. 1444; Kop. wil. t. III. p. 85; r. 1451: Dok. mosk. arch. str. 25 (6).

[5]) Długosz, l. c. t. V. str. 6 i 12.

[6]) Tamże, t. V. str. 136.

[7]) Tamże, t. V. str. 147.

[8]) Ziemskie drohickie, t. 10247, f. 1. (z notat ks. Kozickiego).

[9]) Dok. mosk. arch. 1 (9) i 45 (5).

[10]) Wolff, Senatorowie str. 9. i 175. Leontowicz, Akty lit. metr. I. nr. 35.

[11]) Leontowicz, l. c. nr. 126.

[12]) Antonowicz, Gram. nr. 5. Akty zap. Ross. t. I. nr. 45, 54, Arch. Sang. t. I. 47, 49, t. III. nr. 8 10. Otrzymał obszerne nadanie na Wołyniu od Kazimierza Jagiellończyka w r. 1449. Daniłowicz Skarbiec, nr. 1891 oraz Dok. mosk. arch. str. 50, uw. 2.

pujący w połowie XV. w.[1]) a dalszym krewnym (plemiennikiem) niejaki Mitko, obdarzony w r. 1450 szeregiem nadań królewskich na Wołyniu[2]).

Ów Niemira Rezanowicz miał z żony Anny syna Jakuba Wojnę Niemirowicza i córkę Maryę, która wyszła za kniazia Michała Wasilewicza Czartoryjskiego[3]). W Metryce Litewskiej zjawia się nadto w połowie XV. w. Jacko Niemirowicz, który o ile nie jest identyczny z Jakubem, jest zapewne bratem jego, otrzymuje bowiem nadania królewskie na Wołyniu, w okolicy Krzemieńca, Włodzimierza i Peremyla, tam gdzie Niemira i Kozaryn posiadali swe dobra[4]). Otóż przypuszczam, że jestto rodzina Niemirowiczów (v. Niemiryczów), która rozrodzona na Wołyniu i w Kijowszczyźnie, używała później herbu Klamry[5]).

Była zaś na Litwie jeszcze trzecia rodzina Niemirowiczów, która używała herbu Gozdawa. Do aktu unii mielnickiej, mianowicie do dokumentu rady wielkoksiążęcej z r. 1501 przywiesił między innymi swą pieczęć pan Niemira, starosta mielnicki[6]). Pieczęć wyobraża lilię — Gozdawę z trzema korzonkami u dołu, z napisu zatartego czytelne jedynie imię nyemir. Otóż właścicielem tej pieczęci jest Mikołaj Niemira Hrymalicz, a. Grzymalicz starosta mielnicki 1499—1533, łosicki 1508, drohicki 1516—1519 i marszałek król. od r. 1501[7]). Związku jakiegokolwiek z wspomnianemi wyżej rodzinami wykryć nie podobna, przypuścić więc trzeba, że to rodzina podlaska, od tamtych odrębna. Oni to zapewne założyli Niemirów w Drohiczyńskiem.

Fakt istnienia na Litwie rodziny Niemirowiczów herbu Gozdawa mógł dać heraldykom naszym (Okolski, Kojałowicz) powód do utrzymywania, jakoby pierwotnie była jedna rodzina tego nazwiska, która początkowo lilią (Gozdawą) się pieczętowała, zanim Jastrzębca w Horodle przyjęła. Jeden z Niemirowiczów, wedle tych heraldyków Mikołaj syn Niemiery, rzekomo kasztelan trocki, porzucić miał z czasem Jastrzębca i wrócić do Gozdawy, później zaś Gozdawę rzekomo na hełm wyniósł a klamry na krzyż złożone na tarczy ułożył i dał początek Niemirowiczom h. Klamry czyli Jelce[8]). Wszystko to są jednak czcze kombinacye tych heraldyków, którzy opierając się na imieniu Niemira, dość powszechnem na Litwie i Rusi, wysnuli zeń tezę o jedności rodowej wszystkich Niemirowiczów v. Niemiryczów. Tymczasem wykazaliśmy, że na Litwie w XV. w. było kilka rodzin Niemirowiczów, z tych jedna herbu Jastrzębiec, pochodząca od Jana Niemiry, starosty połockiego, którą w niniejszym artykule głównie się zajmujemy, druga wołyńsko-kijowska Niemirów-Rezanowiczów, najprawdopodobniej herbu Klamry, trzecia podlaska Niemirów-Hrymaliczów herbu Gozdawa. Wreszcie w poł. XV. w. występuje Niemir syn Mozgejki, który znów z żadnym z poprzednich

---

[1]) Arch. Sang. t. I. nr. 48, 49. Otrzymał obszerne nadanie na Wołyniu w r. 1451 od Kazimierza Jagiellończyka. Dok. mosk. arch. str. 50 (1). W połowie XV, w. występuje jeszcze jakiś Chodko Razonowicz, może brat poprzednich. Dok. mosk. arch. str. 15. (3).

[2]) Arch. Sang. t. I. nr. 48. Dok. mosk. arch. str. 50. (4).

[3]) Wolff, Kniaziowie, str. 23.

[4]) Dok. mosk. arch. str. 53 (20), 55 (11).

[5]) Zob. o nich u Niesieckiego pod Jelcami i Niemirzycami (wyd. Bobr. t. IV. s. 476 i t. VI. str. 550).

[6]) Dok. Muz. Czart. nr. 666.

[7]) Por. Boniecki, Poczet, str. 204. Jabłonowski, Podlasie, passim. W dokumentach łacińskich patrominikum jego pojawia się i w polskiej formie Grzymalicz.

[8]) Okolski, Orbis Pol. I. f. 394. Kojałowicz, Compendium, str. 53 i 75. Krytyczniej zapatrywał się na te pomysły Niesiecki, t. V. str. 559, który kwestyonuje jedność Niemirowiczów litewskich i kijowskich.

związać się nie da [1]). Żadnego więc związku między temi rodzinami — prócz wspólnego imienia Niemira, nie dowodzącego jeszcze zgoła ich pokrewieństwa — wykryć nie podobna. Ponadto nie jest wykluczonem, że i Jan syn Niemierzy z Kinik h. Prawdzic założył na Litwie rodzinę, którą z ruska Niemirowiczami zwano. Ale ta właśnie okoliczność, że istniało kilka rodzin tego nazwiska, utrudnia ustalenie ich genealogii, przy której należy baczną uwagę zwracać na rozsiedlenie, choć i ono może niekiedy w błąd wprowadzać. Tak np. Niemirowicze litewscy są w XVI. w. w posiadaniu wsi Czerniechowa, która leży w pobliżu Iszkołdzi, w ich gnieździe Nowogródzkiem, Niemirycze zaś wołyńscy posiadają w tym czasie Czerniachów w Żytomierskiem, który odziedziczyli po Skobejkach [2]). Podobieństwo brzmienia nazwy tych dwu osad, wprowadzało jeszcze do niedawna w błąd naszych badaczy [3]).

Wspomnieliśmy wyżej, że Jan Niemir, adoptowany w Horodle przez Jastrzębców miał braci, z którymi podpisał akt unii wileńskiej. Imion ich tam wprawdzie nie wymieniono, ale w późniejszych źródłach możemy wykryć przynajmniej jednego z nich.

2. Akt unii trockiej z r. 1433 podpisał między innymi „**Czysz** frater Nyemery“ [4]). Spotykamy go już rok przedtem w charakterze świadka pokoju w Chrystmemlu z 15/V. r. 1432 [5]). Jako brat Niemiry wymieniony jest nadto Czyż w Metryce Litewskiej (Чижу Немирову брату), z okazyi nadań w poł. XV. w. [6]). Niema oczywiście pewności, czy to brat naszego Jana Niemiry, ale jest duże prawdopodobieństwo, raz dlatego, że widzimy go w obozie Zygmunta Kiejstutowicza wraz z Andrzejem Niemirowiczem (bratankiem swym), podczas gdy wołyński bojar Niemira Rezanowicz był stronnikiem Świdrygiełły, powtóre zaś, że nadania, jakie otrzymał od Kazimierza Jagiellończyka, wszystkie leżały na Litwie właściwej [7]), gdy Niemirowiczów wołyńskich obdarzał król nadaniami na Wołyniu i Rusi. Imię Czyż także do rzadkich nie należało. Tak np. w r. 1435 występuje Czyż z Brykowca w Chełmszczczyźnie [8]). Wobec tego niewiadomo, czy Juszko Czyżowicz świadkujący na dokumencie Andrzeja Dawgirdowicza w r. 1461 [9]) i Jan Czyżewicz, procesujący się w r. 1467 o Sukniewicze (w Oszmiańskiem) [10]) byli synami wyżej wspomnianego Czyża brata Niemiry, jak niemniej, czy znana na Litwie rodzina Czyżów v. Czyżewiczów od niego właśnie pochodzi. Heraldycy bowiem nasi zaliczają ich do herbu Godziemba [1]).

3. U aktu unii grodzieńskiej z r. 1432 wisi pieczęć litewska z herbem Jastrzębiec, niestety napis otokowy jest otłuczony, tak, że go odczytać niepodobna. Z zestawienia jednak pieczęci ze świadkami aktu wynika, że pieczęć ta należy do Jurgi. Kto jest ów Jurga czyli Jerzy? Zagadkę tę rozwiązuje nam pośrednio Zamojski. Oto przy opisie pieczęci, wiszących niegdyś u aktu rozejmu w Łucku z 8. września 1431

---

[1]) Dok. mosk. arch. str. 2. (2).

[2]) Boniecki, Poczet str. 209. Słownik geogr. pod Czerniachów.

[3]) Boniecki, Poczet, str. 208, uw. 1.

[4]) Barwiński, l. c. str. 155.

[5]) Napiersky, RLUB. nr. 231. W tekście mylnie wydrukowano Czysis. Sprawdziliśmy w rękopisie królewieckim (Ord. Reg. C. Bl. 344. 343), że jest tam Czyss.

[6]) Dok. mosk. arch. str. 62 (5).

[7]) Dok. mosk. arch. str. 2 (13), 39 (1), 40 (2) 62 (5).

[8]) Kozicki ks. Najdawniejsze zapiski herbowe chełmskie, Mies. herald. 1909 str. 85.

[9]) Kop. kap. wil. t. III. p. 111.

[10]) Dok. mosk. arch. 6 (1).

[11]) Kojałowicz, Compendium, str. 51.

podaje na przedostatniem miejscu pieczęć **Juszki Korsaka** z herbem Jastrzębiec [1]), że zaś Juszko to także Jerzy, więc jest prawdopodobnem, że ów Jurga herbu Jastrzębiec z r. 1432 i Juszko Korsak h. Jastrzębiec, to postacie identyczne. Nadmieniam przy tem, że pośród świadków traktatu w Chrystmemlu z r. 1432, który to akt znamy tylko z kopii niepozbawionej błędów [2]) występuje Jurgy Konschalk, w czem widzę także przekręcony przydomek Korschak.

Ród Niemiry.

- **N.** 2 poł. XIV w.
  - **Niemira Jan** (1398) 1401—1413 (1398 koniuszy Witołda?) 1412—1413 star. połocki
    - **Andrzej Niemirowicz** 1431—1452
      - **Jerzy** za Kazim. Jagiellończyka starosta drohicki
    - **Mikołaj Niemirowicz** 1412—1471 († przed 1489) 1466 starosta witebski 1467 starosta smoleński, lubucki i mczeński 1471 marszałek król. ż. *Elżbieta*
  - **N. N.**
    - **Fedko Niemirowicz** czasy Zygm. Kiejst. 1441 — poł. XV w.
      - **Piotr** 2 poł. XV w. († przed r. 1501)
    - **Jan Niemirowicz** 1432—1453 1447 starosta drohicki
      - **Jakób** 1483—1487 († przed r. 1494) 1483—1487 marsz. król. i namiestnik brzeski
  - **Czyż** 1432 — poł. XV w.
    - **Juszko Czyżowicz** 1461
    - **Jan Czyżewicz** 1467
  - **Korsak Juszko** 1431—1432

W połowie XV. w. występują trzej bracia Korsakowicze: Michał, Wasyl i Iwaszko. W r. 1450 król Kazimierz Jagiellończyk zwrócił im ojczystą Uzdę (w pow.

[1]) Notaty Zamojskiego nr. 378. W tekście drukowanym mylnie Iuaskononis, zamiast Juschkonis, tak bowiem brzmi imię Korsaka w tekście Łuckiego i Czartoryskiego aktu, gdzie po Iwaszku Dowojnowiczu na miejscu przedostatnim czytamy: Iuschconis Korssak. Dziś przy akcie czartoryskim z pieczęci Korsaka nie pozostało śladu — jedynie nacięcie w zakładce wskazuje miejsce, gdzie niegdyś wisiała.

[2]) Napiersky, Russ. Liv. UB. nr. 231.

Ihumeńskim)[1]. Michał był w r. 1457 starostą markowskim[2]). Chodzi o to, czy możemy tych Korsakowiczów uważać za synów Jerzego Korsaka h. Jastrzębiec.

Otóż sądzę, że nie, a to na tej podstawie, że jeden z nich, Wasyl Korsakowicz ma syna Iwaszka, ktory nosi przydomek Sowa v. Sowicz[3]), a wiemy, że rodzina Korsaków-Sowiczów była herbu Lis, jak o tem wspomnieliśmy pod Sunigajłą[4]). Wobec tego tych Korsakowiczów nie możemy łączyć z wyżej wspomnianym Korsakiem.

NB. Zamojski w Notatach sfragistycznych podaje herb na pieczęci Iwaszka Dowojnowicza, przywieszonej do aktu rozejmu w Łucku r. 1431 i określa go jako Jastrzębiec[5]). U dokumentu wydanego współcześnie w Czartorysku wisiała także niegdyś pieczęć Iwaszka Dowojnowicza, po której dziś tylko pasek pozostał, tak, że nie mamy możności stwierdzenia przekazu Zamojskiego. Przeciw niemu jednak świadczy ta okoliczność, że w roku 1460 Anna wdowa po Iwaszku Dowojnowiczu nadała kościołowi w Krupie (w pow. lidzkim) wieś Jastrzęblę (w pow. pińskim), która przypadła mężowi jej w dziale z bratem Olechną Dowojnowiczem[6]). Otóż znamy pieczęć Olechny Dowojnowicza, która dochowana u aktu unii trockiej z r. 1433 przedstawia nie Jastrzębca, ale najwyraźniej Zarębę[7]). Wobec tego relacyę Zamojskiego musimy uznać za błędną, bo trudno przypuścić, aby rodzeni bracia używali odmiennych herbów i nawet owa Jastrzębla nie przychyli szali na rzecz przynależności Iwaszka Dowojnowicza do rodu Jastrzębców.

(C. d. n.) *Dr. Władysław Semkowicz* (Lwów).

Studya nad pierwotnem rozsiedleniem

rycerstwa wielkopolskiego.

III. Ród Wczeliczów.

(Ciąg dalszy).

II. Do drugiej grupy Wczeliczów zaliczyłem ziemian osiadłych po prawym brzegu Warty, pod Zaniemyślem i Środą. Starodawne ich gniazda — to miejscowości: Jeziora, Ociosna, Chwałkowo, Chudzice, Rumiejki, Zberki, Grabowiec, Lucławice, Trzek, Siekierki i Kaczanowo. Na czoło wysuwają się rycerze z Jezior, Chudzic i Rumiejek.

Na schyłku XIV. w. pojawia się w Jeziorkach, wsi należącej do parafii zaniemyskiej, Piotr około r. 1389[8]); żoną jego była Bogufała albo Chwałka, posiadająca także część Lucin r. 1397[9]) i 1418[10]). Piotra z Jeziorek możemy śledzić przez kilka-

---

[1]) Dok. mosk. arch. str. 12 (5).

[2]) Leontowicz, Akty lit. metr. t. I. nr. 15.

[3]) Leontowicz, l. c. nr. 203. Jest ten Iwaszko bratem Andrzeja Wasylewicza Korsakowicza, jak sam stwierdza w procesie z dziewierzem swym Borysem Semenowiczem.

[4]) Zob. Mies. her. 1914, str. 58.

[5]) Notaty nr. 377.

[6]) Kopiarz kość. dyec. wil. t. I. p. 20.

[7]) Muz. Czart. dok. nr. 384.

[8]) Leksz. I. nr. 654, 683.

[9]) Leksz. II. nr. 629.

[10]) Terr. Pysdr. f. 20.

dziesiąt lat w księgach ziemskich. Z wywodu szlachectwa jego wynika że był h. Wczele a po matce h. Trąby r. 1417 [1]). Mniejwięcej od r. 1415 [2]) występuje Piotr razem z synami Mikołajem, Paszkiem, Janem i Maciejem np. przeciw siostrom Machnie, Katarzynie, Wichnie i Małgorzacie z Jezior r. 1415; r. 1417 [3]) zapisuje Piotr z synem Mikołajem z Jeziorek na fundacyę ołtarza w rodowej wsi w Włościejewkach pewną sumę na posiadłościach swych Ociosnie i Jeziorkach; ok. r. 1423 [4]) nabył z synami Bylino w parafii tuleckiej, skąd się przez kilkanaście lat pisał, sprzedał tę majętność z częścią Pieszczyczyna r. 1436 [5]) Wojciechowi Worowskiemu i jego braciom, oprócz tego posiadał Koszkowo r. 1428 [6]). Umarł Piotr Jezierski ok. r. 1437 [7]), zostawiając synów Paszka a. Pawła, Jana i Macieja z Jeziorek. Pasikoń pewnie z Włościejewek i Paweł Jezierski świadczyli w drugiej parze z h. Wczele r. 1438 [8]) przy wywodzie szlachectwa Wojciecha Świekockiego h. Czewoja; Maciej zaś Jezierski wspominany jeszcze r. 1449 [9]).

Przy fundacyi ołtarza w kościele parafialnym w Włościejewkach przez Wczeliczów dokonanej r. 1417 [10]) był świadkiem Czema z Ociosny; żona jego Tomisława z Pieszczyczyna miała r. 1418 [11]) sprawę o przywileje z Wczeliczami Piotrem i jego synami Bylińskimi, r. 1435 [12]) widzimy z żoną Tomisławą Czemę, nazwanego wówczas Jezierskim. Może Tomisława była siostrą Wczelicza Piotra i wniosła mężowi jako wiano części Pieszczyczyna, Jeziorek i Ociosny.

Pieszczyczyn a. Pieszczyszyn jest może jaką zaginioną osadą pod Bylinem. Dziedziczyła tu r. 1418 [13]) Tomisława ze synami, r. 1428 [14]) Maciej; wspominana jeszcze ta wieś r. 1435 [15]). Nasuwa się pytanie, czy to nie Wieszczyczyn Wczeliczów? Istniał zresztą i Pieszczyn, z którego się pisał kan. pozn. Hektor de Pyesczyno r. 1459[16]).

W drugiej połowie XVI. w. zupełnie inne rodziny znajdujemy w Jeziorkach i Jeziorach. Co się tyczy Lucin, wsi należącej do parafii zaniemyskiej, przypuszczam, że Boguchwała, żona Piotra Wczelicza z Jeziorek, posiadała część tej miejscowości jako wiano r. 1397 [17]) a drugą część trzymali Nałęcze Tomko z synem Dobrogostem

---

[1]) Terr. Pysdr. f. 202, 225.
[2]) Terr. Pysdr. f. 99 v., i Res. Posn. r. 1435 f. 110 v.
[3]) Kwp. V. nr. 274.
[4]) Terr. Posn. f. 101 v., r. 1435 f. 86 v.
[5]) Terr. Posn. f. 134.
[6]) Terr. Posn. f. 136 v.
[7]) Terr. Posn. f. 215, r. 1435 Res. Posn. f. 110 v.
[8]) Ulanowski, Materyały nr. 192.
[9]) Res. Posn. f. 41. Jeziory posiadał Nałęcz Tomisław z żoną Beatą r. 1404 (Terr. Pysdr. f. 156 v.), pewnie brat proboszcza krakowskiego Abrahama z Jezior r. 1406 (Terr. Pysdr. f. 203); może ich matką była Walpurga z Jezior r. 1418 (Terr. Pysdr. f. 156 v.); Walpurga wdowa po Nałęczu Sędziwoju Psarskim r. 1402 (Terr. Posn. f. 110). Umarł Tomisław około r. 1416 (Terr. Pysdr. f. 194), widzimy bowiem wówczas wdowę po nim z synami Dobrogostem i Niemierzą. Oprócz Jezior i Lucin r. 1414 (Terr Pysdr. f. 41) dziedziczyli ci Nałęcze jeszcze w Kopaszycach r. 1417 (Terr. Pysdr. f. 209), Kalewie (Res. Posn. f. 113) r. 1435. Że to Nałęcze byli, wynika z pieczęci Dobrogosta z Jezior z r. 1432 (Zamojskiego not. her.-sfrag. nr. 428). W Jeziorach ciż bracia ostatni raz zapisani r. 1435 (Res. Posn. f. 114 v.). Z tego pewnie rodu pochodził chorąży pozn. Tomisław Jezierski r. 1497. (Wierzbowski, Matric. II. nr. 764.
[10]) Kwp. V. nr. 274.
[11]) Terr. Posn. f. 120.
[12]) Res. Posn. f. 115.
[13]) Terr. Posn. f. 120.
[14]) Terr. Posn. f. 45.
[15]) Res. Posn. f. 110 v.
[16]) Akta kap. I. nr. 517.
[17]) Leksz. II. nr. 629.

z Jezior r. 1414 [1]); według Calliera jeszcze r. 1522 [2]) były Luciny własnością Jezierskich, niewiadomo tylko których. — W roku 1428 [3]) pisał się Piotr Wczelicz z Jezior, Koszkowa i Bylina. Koszkowo w parafii strzeleckiej znajduje się w sąsiedztwie Zalesia, wspomnianego wyżej jako jedna z domniemanych siedzib Wczelicza Mikołaja Zaleskiego z r. 1415 [4]). O Koszkowie nie wiele wiemy; r. 1391 [5]) miał Janusz Koszkowski termin z wojewodą Wawrzyńcem, r. 1398 Laszka Koszkowska zaciągnęła dług u pani Srockiej na posiadłości swej w Bodzewie, r. 1404 [6]) pojawia się Szymon Koszkowski z Wincentym Drogoszewskim i jego braćmi.

Osada dziś nieznana Ociosna istniała w parafii zaniemyskiej jeszcze r. 1610. Dziedzice tej wsi nosili od nazwy miejscowej przydomek Ociosna, np. r. 1369 [7]) Mikolasz Ociosna świadkiem w Środzie. Więcej Ociosnów spotykamy na przełomie XIV. i XV. w. a mianowicie Wacława i Ociosnę, których brat Adam Ociosna zabity przez Szymona Grunowskiego r. 1391 [8]), Pawła Ociosnę r. 1400 [9]) i 1409 [10]), Piotra Ociosnę z Drobnina r. 1395 [11]), Jana Ociosnę r. 1390 [12]) pozywającego Mikulca Węgierskiego z Węgierskiego i r. 1397 [13]) świadka Sędziwoja Zaborowskiego, Mikołaja Ociosnę r. 1388 [14]) może identycznego z Mikolaszem Ociosną z r. 1369, Przybysława z O. r. 1413 [15]), Bartłomieja O. r. 1426 [16]). Z nich Więczesław a. Wacław znany już r. 1391 miał przydomek Mlanka (stpol. ryba mlanka = sum, silurus), jeszcze r. 1427 [17]) widzimy go z Ociąsławem z Ociosny; czy jest identyczny z Mlanką Chalawskim, występującym na sądach z Pełką Grzybińskim r. 1412 [18]), nie wiem. W drugiej połowie XV. w. siedział Maciej Mlanka niegdyś z Ociosny, z której się np. r. 1448 [19]) pisał, w Wielkich Łękach r. 1465 [20]) i w Kurzejgórze [21]); ok. r. 1470 [22]) pojawia się Marcin Mlanka, syn po zm. Macieju. — Czema z Ociosny może przez związek małżeński z Tomisławą z Pieszczyczyna przyszedł, jak już nadmieniłem, w posiadanie części Jeziorek, tak że r. 1436 [23]) Jezierskim nazwany. Również Wczelicz Piotr z Jeziorek posiadał część Ociosny, bo fundując z rodziną r. 1417 ołtarz w kościele włościejewskim, zapisał czynsz na Ociosnie i Jeziorkach. R. 1578 [24]) był dziedzicem Ociosny Łukasz Rożnowski.

Na wschód od Środy znajdują się w dzisiejszej parafii winnogórskiej wsie Rumiejki Kościelne, dawniejsza parafialna wieś Romiejewice, będąca r. 1484 [25]) królewszczyzną i Rumiejki Szlacheckie, gniazdo Wczeliczów Rumiejewskich. Dziedziczył tu Grzegórz, r. 1398 [26]) świadek Wojciecha Wczelicza ze Zberek, znany jeszcze r. 1411 [27]). Był to prawdopodobnie Wczelicz, a może wnukiem jego był również

[1]) Terr. Pysdr. f. 41.
[2]) Pow. Pyzdrski str. 153.
[3]) Terr. Posn. f. 136 v.
[4]) Terr. Cost. f. 41.
[5]) Leksz. II. nr. 79. 2169.
[6]) Terr. Cost. f. 65.
[7]) Kwp. III. nr. 1612.
[8]) Leksz. III nr. 1469, 1483.
[9]) Leksz. II. nr. 2760.
[10]) Terr. Posn. f. 78 v.
[11]) Leksz. II. nr. 1756.
[12]) Leksz. II. nr. 21.
[13]) Leksz. II. nr. 2402.
[14]) Leksz. I. nr. 312 a.
[15]) Terr. Cost. f. 119.
[16]) Terr. Posn. f. 110 v.
[17]) Terr. Gn. f. 250.
[18]) Terr. Cost. f. 9.
[19]) Terr. Posn. f. 196.
[20]) Terr. Cost. f. 62, 13.
[21]) Terr. Cost. f. 165.
[22]) Terr. Cost. f. 514.
[23]) Res. Posn. f. 115 i Kwp. V. nr. 274 r. 1417.
[24]) Źródła dziej. XII. 1. str. 208.
[25]) Wierzbowski, Matric. I. nr. 1660.
[26]) Leksz. II. nr. 758.
[27]) Terr. Pysdr. f. 66.

Grzegórz Romiejowski r. 1448 [1]) i 1473 [2]). Zofia z Romiejek ściga r. 1403 [3]) zabójcę swego męża Mikołaja z Chudzic, zapisana jeszcze r. 1413 [4]). Wojciech Chudzicki podkoniuszy pozn. z sąsiednich Chudzic, pojawiający się ok. r. 1390 [5]), Wczelicz r. 1411 [6]), pisał się także z Romiejewic albo Romiejewa np. r. 1405 [7]) i 1416 [8]). Występujący r. 1427 [9]) Wojciech Romiejewski, może ten sam, co kleryk Wojciech, syn Stanisława z Romiejek z r. 1426 [10]). Z XVI. w. wymienię Marcina Romiejowskiego, uwolnionego od ekspedycyi wojennej r. 1520 [11]) i Stanisława Romiejewskiego r. 1578 [12]) dziedzica Romiejek i części Murzynowa Borowego. Niesiecki podaje Rumiejowskich albo Romieniewskich h. Wczele w Wielkopolsce [13]); Rumiejki rzeczywiście nazywały się dawniej Romieniewice np. r. 1305 [14]).

Do dawniejszej parafii rumiejiewskiej a dziś do winnogórskiej należą Chudzice, znane już r. 1305 [15]). Stąd miał nazwisko Staśko Chudza r. 1389 [16]). Na schyłku XIV. w. siedzieli tu Wczelicze. Najwybitniejszy z nich to Wojciech Chudzicki, podkonie albo podkoniuszy poznański, występujący w źródłach pomiędzy r. 1390 [17])—1419 [18]). Z herbu Wczele razem z Dobrogostem z Mrowińca, kasztelanem przemęckim, świadczył r. 1411 [19]) w trzeciej parze przy wywodzie szlachectwa Dersława Szeligi ze Skąpego. Pisał się Wojciech Chudzicki także z sąsiednich Romiejewic albo Romiejewa r. 1405 [20]) i 1416 [21]). Czy nasz Wojciech jest identyczny z Wojciechem z poblizkich Zberek, ojcem Wczelicza Piotra z r. 1392 [22]), nie umiem powiedzieć. Jeżeli to były dwie osoby, zastanawia, dlaczego Piotr z niedalekich Chudzic nie zaprosił do wywodu szlachectwa stryjców herbowych, lecz z dalszych Włościejewek i Mrowińca. Z innych Wczeliczów wymienię jeszcze braci Andrzeja i Przecława r. 1393 [23]), z nich Andrzej r. 1391 [24]) jako kleryk miał termin ze stryjcem h. Dobrogostem z Mrowińca o pewną sumę na Jerce, Przecław zaś świadczył wspólnie z Grzegorzem z Romiejewic i innymi współklejnotnikowi swemu Wojciechowi ze Zberek r. 1398 [25]). Około r. 1415 [26]) pojawia się Katarzyna wdowa po Przecławie ze synem, nazwana później matką Krzomki. Wreszcie siedzieli tu Czechosław, którego żona Anna ze Starkówca pozywała macochę Agatę ze Starkówca i Budziłowa o ojcowiznę w niedalekim Starkówcu r. 1392 [27]), dalej Piotr

---

[1]) Akta kap. I. nr. 1764.
[2]) Akta kap. II. nr. 1367.
[3]) Piek. Zap. wp. nr. 546.
[4]) Terr. Cost. f. 142.
[5]) Leksz. I. nr. 867.
[6]) Terr. Pysdr. f. 82 v.
[7]) Terr. Posn. f. 278,
[8]) Terr. Pysdr. f. 133.
[9]) Terr. Gn. f. 251.
[10]) Akta kap. II. nr. 986.
[11]) Wierzbowski, Matric. IV. 1. nr. 3472.
[12]) Źródła dziej. XII. 1. str. 210, 207.
[13]) Herbarz VIII. str. 193.
[14]) Kwp. II. nr. 896. Może w związku etymologicznym z nazwą miejscową Rumiejki znajduje się dawne nazwisko Romieja. Z pierwszej połowy XV. w. przytoczę Mikołaja Romieję z Drachowa r. 1416 (Terr. Pysdr. f. 135 v a.), Jana Romieję z Marlewa r. 1449 (Res. Posn. f. 29 v.), Jana Romieję z Drachowa r. 1462 (Inscr. Gn. f. 91 v.). Stanisława Romieję, niegdyś Poklatkowskiego r. 1435 (Res. Posn. f. 89), a r. 1449 (Akta kap. I. nr. 372) z Rakojad; jeszcze w początkach XVII. w. jedno Drachowo nazywało się Romiejów. (Parczewski, Rej. pob. kalis.).
[15]) Kwp. II. nr. 896.
[16]) Leksz. I. nr. 529.
[17]) Leksz. I. nr. 867.
[18]) Terr. Posn. f. 14.
[19]) Terr. Pysdr. f. 82 v.
[20]) Terr. Posn. f. 278.
[21]) Terr. Pysdr. f. 133.
[22]) Leksz. II. nr. 185, 359.
[23]) Leksz. I. nr. 1353.
[24]) Leksz. II. nr. 101.
[25]) Leksz. II. nr. 755.
[26]) Terr. Pysdr. f. 84; r. 1417 f. 84.
[27]) Leksz. II. nr. 186, 192, 198, 671.

r. 1406 i Mikołaj [1]) r. 1403 [2]) i 1415 [3]), nie wiem, czy nie ci sami co Piotr i jego syn Mikołaj Wczelicze z Jeziorek. — R. 1578 [4]) posiadał Chudzice Łukasz Pierzchleński.

W sąsiedztwie Rumiejek, w parafii murzynowskiej, leży wieś Zberki zapisana w źródłach pod r. 1369 [5]). Dawne to dziedzictwo Wczeliczów. Stąd pochodził Wojciech znany z lat 1392 [6])—1412 [7]), którego syn Piotr r. 1394 [8]), naganiony przez sąsiada Grzymka z Murzynowa, oczyścił się z zarzutu nieszlachectwa świadectwem 6 krewnych. Ponieważ na pierwszem miejscu występują Wczelicze Dobrogost Mrowiński i Dobrogost Giecki, więc przynależność rodowa Piotra ze Zberek jest jasna. R. 1397 zdobył Piotr część Zberek i miał spłacić Małgorzatę żonę Wojciecha; w sporze Grzegorza ze Szlachcina, może tego samego co z Rumiejek, z Pawłem Będlewskim, zeznawał Piotr ze Zberkowa tj. Zberek z 3 jeszcze Wczeliczami tj. z Przecławem z Chudzic, Maciejem z Grabowca i z podkoniuszym Wojciechem Chudzickim r. 1399 [9]) na korzyść Grzegorza; żoną Piotra była Halszka r. 1393 [10]). Dziedziczyli jeszcze w Zberkach Jan i bracia Mikołaj r. 1418 [11]) i Wincenty Dzberkowscy r. 1434 [12]). W drugiej połowie XVI. w. [13]) posiadał Zberki Mikołaj Zberkowski, a r. 1593 [14]) wymienił kanonik pozn. Wojciech Słupski z rodu Pałuków pomiędzy przodkami babkę ojczystą Katarzynę Zberkowską h. Szachownica. Dzberkowskich h. Wczele podaje Niesiecki w Wielkopolsce.

Istnieje jeszcze Zbierkowo w parafii pobiedziskiej, które nieraz trudno odróżnić od Zberek, nazywanych czasem w źródłach Zbierkowem, a zupełna niepewność zachodzi przy nazwiskach, bo Wojciech Zbierkowski ze Zberek r. 1412 [15]) mógł taksamo ze Zbierkowa pochodzić. Łaski nie wymienia tej osady w Liber Beneficiorum, a r. 1580 [16]) posiadali Zbierkowo Jan Suchorzewski i Mikołaj Winiecki.

W okolicy Środy zniknęły dwie wsi przez Wczeliczów zajmowane a mianowicie Lucławice i Grabowiec. W Lucławicach siedzieli Tolisław z synami Przecławem i Nacławem r. 1402 [17]), pozywany o działy Lucławic r. 1403 [18]) przez Ozannę z Grzybowic, Stanisław r. 1403 [19]), Lucław ze synem r. 1402 [20]), Tomisław r. 1403 [21]), Jaracz r. 1423 [22]) i 1427 [23]) i Wincenty r. 1412 [24]), występujący z Drogosławiczami Włodakiem i Gniewomirem z Dąbrowy. Z późniejszych Lucławskich wymienię Jakuba r. 1472 [25]), piszącego się także ze Starczanowa i Wojciecha Lucławskiego albo Kaczanowskiego, r. 1578 [26]), dziedzica Nietrzanowa również pod Środą; pisany wówczas mylnie Lyczsławski, prawdopodobnie zamiast Luczławski. Niesiecki zna Ludzisławskich albo Ludsławskich h. Wczele w Wielkopolsce, podobnie tamże i Kaczanowskich h. Wczele.

---

1) Terr. Posn. f. 331 v.
2) Terr. Pysdr. f. 137 v.
3) Terr. Pysdr. f. 62.
4) Źródła dziej. XII. 1, str. 210.
5) Kwp. III. nr. 1612.
6) Leksz. II. nr. 185.
7) Terr. Posn. f. 181.
8) Leksz. II. nr. 359, 185.
9) Leksz. II. nr. 1189.
10) Leksz. II. nr. 278.
11) Terr. Posn. f. 112.
12) Res. Posn. f. 16.
13) Źródła dziej. XII. 1. str. 207.
14) Ulanowski, Materyały nr. 463.
15) Terr. Posn. f. 181.
16) Źródła dziej. XII. 1. str. 152.
17) Terr. Pysdr. f. 43, 115, 123 v.
18) Piekosiński, Zap. wp. nr. 554.
19) Terr. Pysdr. f. 143, 151 v.
20) Terr. Pysdr. f. 114.
21) Terr. Gn. f. 40.
22) Terr. Posn. J. 126. v.
23) Terr. Posn. f. 43.
24) Terr. Posn. f. 189.
25) Akta kap. II, nr. 1350 i Terr. Posn. f. 143.
26) Źródła dziej. XII. 1. str. 207.

Był więc Wojciech Lucławski albo Kaczanowski z wszelkiem prawdopodobieństwem h. Wczele, a Lucławscy i Kaczanowscy wyszli z tego samego gniazda tj. z Lucławic, znanych jeszcze r. 1480 [1]).

Kaczanowscy h. Wczele, według Niesieckiego wielkopolska rodzina, mieli miano od wsi parafialnej Kaczanowo, położonej na wschód od Wrześni. Osada ta należała od r. 1303 [2]) do księdza kustosza pozn., a sołectwo wspominane tamże już r. 1351 [3]) przeszło pewnie później w ręce jednego z Wczeliczów Lucławskich, którzy przyjęli stąd także nazwisko Kaczanowskich. Z Kaczanowa pisał się Piotr, którego widzimy na terminach w Gnieźnie r. 1459 [4]) z Maciejem z Małachowa, i szl. Jan Brygant przebywający r. 1473 [5]) w Nieparcie. — Kocanowo albo Koczanowo, r. 1580 [6]) parafialna wieś Koczonowo pod Pobiedziskami, za czasów Łaskiego Goczanowo, jako królewszczyzna należała do starostwa pobiedziskiego. Nadmieniam, że Brygant pisał się z Kaczanowa już r. 1426 [7]) a Jan Brygant r. 1487 [8]) siedział w Małachowie.

Gęsto osiedloną była nieistniejąca dziś wieś Grabowiec pod Środą. Jako Wczeliczów znamy Bartłomieja i braci Czesława i Borzysława Grabowców; dwaj pierwsi świadczyli w trzeciej parze z h. Wczele przy wywodzie szlachectwa Ciołka Piotra Gościejewskiego [9]). Ponieważ i Pasikoń pisał się [10]) z tych samych Gościejewic pod Poniecem, przypuszczam, że pomiędzy temi dwiema odnogami Wczeliczów z Włościejewek i Grabowca bliższe zachodziło pokrewieństwo. Bartłomiej G. z żoną Dorotą występuje w źródłach pomiędzy r. 1398 [11]) — 1415 [12]); może jego rodzeństwem byli bracia Borzysław r. 1396 [13]) i 1410 [14]) i Czesław, częściej wspominany między r. 1398 [15]) a 1426 [16]), tegoż żona Helena zyskała pół Gościejewic pod Poniecem r. 1407 [17]) a synem był Wojciech r. 1416 [18]). Prawdopodobnie stryjami tych braci byli Bogusz Grabowiec albo Grabowiecki, zapisany w latach 1395 [19]), którego matką była Katarzyna r. 1411 [20]) — i Mikołaj zabity przez Jana z Bujna r. 1401 [21]), stryj Czesława r. 1387 [22]). Z Bartłomiejem występuje często Wierzbięta Grabowiec, znany z lat 1392 [23]) — 1426 [24]); z procesu jego z Andrzejem Palędzkim wynika, że pisał się także z Trzcielina, niezbyt odległego od Palędzia, r. 1397 [25]); synem jego był Wojciech Wierzbięcic r. 1432 [26]). Zabitego Mikołaja synem był Jan Grabowiec r. 1387 [27]), wspominany jeszcze r. 1425 [28]); ok. r. 1434 [29]) pojawia się wdowa po Janie Anna z dziećmi Maciejem i Piotrem, która ściga kanclerza pozn. X. Mikołaja z Kurnika o zabójstwo swego męża. Oprócz tych mniej lub więcej pewnych Wczeliczów siedział w Grabowcu Maciej

[1]) Akta kap. I. nr. 687.
[2]) Kwp. II. nr. 871.
[3]) Kwp. III. nr. 1306.
[4]) Akta kap. II. nr. 1364.
[5]) Terr. Gn. f. 187 v.
[6]) Źródła dziej. XII. I. str. 144.
[7]) Terr. Pyzdr. f. 263.
[8]) Terr. Gn. f. 44 v.
[9]) Ulanowski. Materyały nr. 135.
[10]) Terr. Cost. f. 9. r. 1424.
[11]) Leksz. II. nr. 693.
[12]) Terr. Cost. f. 25 v.
[13]) Leksz. II. nr. 520.
[14]) Terr. Pysdr. f. 26, 31.
[15]) Leksz. II. nr. 669.
[16]) Terr. Posn. f. 94.
[17]) Terr. Posn. f. 5 v.
[18]) Terr. Pysdr. f. 142.
[19]) Leksz. II. nr. 1736, 2310.
[20]) Terr. Pysdr. f. 79.
[21]) Piek. Zap. wp. nr. 174.
[22]) Leksz. I. nr, 108.
[23]) Leksz. II. nr. 182.
[24]) Terr. Posn. f. 94; r. 1403 f. 131.
[25]) Leksz. I. nr. 2562. 2236.
[26]) Terr. Posn. f. 95.
[27]) Leksz. I. nr. 254, 1444.
[28]) Terr. Posn. f. 21.
[29]) Akta kap. II. nr. 1051, Terr. Posn. r. 1435 f. 79 v., 27 v.

r. 1390[1]) z żoną Zuzką, upominającą się u siostry Jafroszki o część Karnina i z dziećmi Wawrzyńcem i Katarzyną; jeszcze r. 1412[2]) miał zatarg z Maciejem Sadowskim o połowę Sadowa jako wiana; dalej oprócz Macieja bracia Piotr r. 1391[3]), którego syn Wincenty, następnie Jakusz Goźdź r. 1417[4]) i Kot r. 1428[5]). Bez związku zostają Wojciech G. r. 1393[6]), Bronisz r. 1400[7]) i r. 1415[8]), Stefan r. 1398[9]) i inni. R. 1447[10]) pisał się Maciej Grabowiec z Mądrego. Niezrozumiałą jest rzeczą, jak mogła tak gęsto zaludniona osada bez śladu zniknąć, że jej się doszukać nie można. Mogli zresztą Grabowce Wczelicze pochodzić z Grabowca w parafii oporowskiej, niezbyt daleko od Gościejewic położonego, gdzie siedzieli ich krewniacy a współdziedziczyli Pasikonie.

Na północ od Środy pod Kostrzynem znajdują się dalsze siedziby Wczeliczów, przyległe osady Siekierki i Trzek. W Siekierkach Wielkich i Małych siedziała na przełomie XIV. i XV. w., jak to już przy Drogosławiczach nadmieniłem, cała rzesza ziemiańska, których stosunków nie sposób określić. Na czoło wysuwa się rodzina Siekierków a mianowicie rodzeństwo Siechna, Siecław i Borzysław z Siekierek i Strzeszyna, tegoż syn Zbilut[11]); następnie bracia Przybko i Piotr Siekierka r. 1391[12]). Dwóch było Piotrów, jeden z nich, Piotr z W. Siekierek, zabity przez Mikołaja z M. Siekierek, osierocił Jaśka, Derska, Janusza i Machnę r. 1394[13]); tegoż Mikołaja ścigała r. 1397[14]) Boguchna o zabójstwo swego męża Mikołaja z Siekierek — czy tu imion nie pomylono, nie wiem; drugi Piotr przywodził przeciw Boguchnie świadków r. 1399[15]); jak trudno z tej gmatwaniny się wydobyć, świadczy fakt, że tegoż roku[16]) dwóch Piotrów zeznawało na sądach po stronie Czesława z Grabowca tj. Piotr Siekierka syn Siecława i Piotr z Siekierek. Z XV. w. wspomnę X. Marcina, syna Drogosławy, proboszcza z Gołębina r. 1410[17]), Tomisława z M. S. r. 1423[18]), Mikołaja podsędka r. 1416 i 1425, Jana r. 1421, Dersława, syna Zbilutowego, ze Strzeszyna r. 1434[19]). R. 1497[20]) skonfiskowano w M. Siekierkach dobra Piotrowi Rychlikowi i matce jego Agnieszce — otrzymał je Jan Gwiazdowski. W XVI. w. trzy rodziny pisały się z Siekierek: najprzód Toporczykowie, z których pochodził kanonik pozn. Bartłomiej Siekierzecki, syn Łukasza i Agnieszki h. Szachownica, r. 1551[21]); zdaje się, że dawni Siekierkowie Borzysław, Zbilut i inni byli także Toporczykami lub może Pałukami. Z Porajów Siekierzeckich wyszedł Jan Siekierski albo Siekierzecki, dziedzic Góreczki Śliwnej pod Czestramem r. 1566[22]). Wreszcie o Wczeliczach Siekierzeckich dowiadu-

---

[1]) Leksz. I. nr. 871, II. nr. 1780. 941, Terr. Posn. r. 1412 f. 198.
[2]) Terr. Posn. f. 168.
[3]) Leksz. I. or. 1067.
[4]) Terr. Pysdr. f. 178.
[5]) Terr. Posn. f. 127 v.
[6]) Leksz. II. nr. 1505.
[7]) Leksz. II. nr. 2711.
[8]) Terr. Posn. f. 85.
[9]) Leksz. II. nr. 693.
[10]) Terr. Pysdr. f. 13 v.
[11]) Leksz. I. nr. 1000, 1541, 2043.
[12]) Leksz. I. nr. 1067.
[13]) Leksz. I. nr. 1847, 1757.
[14]) Leksz. I. nr. 2323.
[15]) Leksz. I, nr. 2849.
[16]) Leksz. II. nr. 763.
[17]) Piek. Zap. wp. nr. 1381 i Terr. Posn. r. 1409 f. 81.
[18]) Kwp. V. nr. 374, 259, 413, 343.
[19]) Terr. Posn. f. 171 v.
[20]) Wierzbowski, Matric. II. nr. 863.
[21]) Ulanowski, Materyały nr. 363.
[22]) Wittyg. Niezn. Szlachta, Źródła dziej. XII. 1. str. 63.

jemy się r. 1525 [1]), gdy kanonik pozn. Jan Siekierzecki szlacheckie swe pochodzenie dowodził z h. Szachownica ze strony ojca a h. Grzymała po matce. W drugiej połowie XVI. w. [2]) znajdowały się Siekierki Małe i parafialna wieś Siekierki Wielkie w obcym ręku.

W sąsiedztwie tych osad spotykamy Wczeliczów w Trzeku, wsi należącej do parafii czerlejńskiej. Trzek znany już od roku 1349 [3]) był jabłkiem niezgody między dziedzicami swymi a ziemianami z niedalekich Poklatek. Dziedziczyli bowiem na schyłku XIV. w. ci sami w Trzeku i Poklatkach np. Janusz z Poklatek r. 1388 [4]) a r. 1394 [5]) w Trzeku, córka po nim Hanka r. 1428 [6]) z Trzeka i Poklatek; Januszów pewnie brat Piotr r. 1388 z Trzeka [7]) a r. 1398 z Poklatek [8]), żył jeszcze r. 1419 [9]), Janusza bratanek Mikołaj z Poklatek zdobył części Trzeka na stryju Januszu r. 1394 [10]), pozywał rownież Piotra o dział tej wsi r. 1398 [11]), później pisał się Mikołaj Poklatka z Trzeka np. r. 1420 [12]); na nim znów wygrał część tej osady Dersław z braćmi r. 1398 [13]). Wspomnę jeszcze Pakosza z Trzeka i Poklatek r. 1429 [14]), którego potomkiem był prawdopodobnie Paweł Pakosz Poklatecki ze synem Piotrem r. 1481 [15]), Przechnę r. 1419 [16]) i Marcina r. 1414 [17]) i 1420 [18]).

Od kiedy Wczelicze Trzeccy w Trzeku siedzieli, żadnej nie mamy wiadomości. Niesiecki umieszcza ich w województwie poznańskiem, nie wiele jednak o nich wie, zapisując tylko dwie Trzeckie bez imienia.

Zostały nam jeszcze w okolicy Środy do omówienia osady Szlachcin i Chwałkowo. Na przełomie XIV. i XV. w. spotykamy w Szlachcinie, wsi należącej do parafii nietrzanowskiej, Adama r. 1388 [19]), którego syn Wojciech był kanonikiem pozn. r. 1407 [20]), Grzegorza r. 1395 [21]), Jana Otmara, ktorego synowie r. 1405 [22]) Stefan i Piotr a wdowa po nim Świętosława r. 1416 [23]); Świętosław zmarły przed r. 1404 [24]), tegoż roku syn po nim Piotr, wreszcie bracia scholastyk lubuski Paszek r. 1403 [25]) i Włost

---

[1]) Ulanowski, Materyały nr. 291.
[2]) Źródła dziej. XII. 1. str. 33.
[3]) Kwp. II. nr. 1283.
[4]) Leksz. I. nr. 296,
[5]) Leksz. II. nr. 360.
[6]) Terr. Posn. f. 149.
[7]) Leksz. I. nr. 296.
[8]) Leksz. II. nr. 683.
[9]) Terr. Posn. f. 27.
[10]) Leksz. IIr nr. 360.
[11]) Leksz. II. nr. 683.
[12]) Terr. Posn. f. 57.
[13]) Leksz. II. nr. 704.
[14]) Terr. Posn. f. 123, 124; r. 1424 f. 46.
[15]) Akta kap. II. nr. 1419.
[16]) Terr. Posn. f. 27.
[17]) Terr. Posn. f. 58.
[18]) Terr. Posn. f. 33 v. Poklatków znamy także z rodu Grzymalitów np. braci Floryana kleryka i Dzierzka r. 1394 (Leksz. I. nr. 1822) i podczaszego pozn. Mroczka z Kleszczewa, Iwna. Zajączkowa, Konina r. 1397 (Leksz. I. nr. 2436, 2437). Nie wiem, czy ten kleryk Floryan jest tą samą osobą, co późniejszy kanonik pozn. Floryan Poklatka z Ninkowa, posiadacz części Bylina r. 1417 (Terr. Posn. f. 18, 13 v., 17), brat Marcina i Jana Dziećmiarowskich, zmarły około r. 1433 (Akta kap. II. nr. 1049). W drugiej połowie XVI. w. r. 1580 (Źródła dziej. XII. 1. str. 9) posiadał Trzek Maciej Trzecki, który opłacając pobór r. 1566 (Wittyg, Niezn. Szlachta) pieczętował się herbem Jastrzębiec; z r. 1573 (Inscr. Gn. f. 295) znamy braci jego Wojciecha, Stanisława i Jana i matkę ich Barbarę z Szczodrowa.

O Doliwczykach Trzeckich słyszymy dopiero r. 1604 (Install. Can. Posn. Roczn. T. P. N. P. XXXV. str. 75), gdy kanonik pozn. Maciej Miaskowski h. Leliwa przy wywodzie szlachectwa, wymieniając przodków, podaje matkę swą Annę z Trzeckich h. trzy róże tj. Doliwa.
[19]) Leksz. I. nr. 327.
[20]) Kwp. V. nr. 112.
[21]) Leksz. II. nr. 460.
[22]) Terr. Pysdr. f, 173.
[23]) Terr. Pysdr. f. 146 v.
[24]) Terr. Pysdr. f. 149 v.
[25]) Kwp. V. nr. 40,

r. 1388 [1]), piszący się także z Konarzewa r. 1409 [2]). Bez związku z poprzednimi zostają Wolimir r. 1427 [3]), którego matka Sławka, i Maciej podsędek r. 1406 [4]). R. 1450 [5]) uczynił mieszczanin kościański Piotr Herman Piotrowi z Szlachcina zarzut nierycerskiego pochodzenia; naganiony oczyścił się z zarzutu i udowodnił przynależność swą do h. Wczele. Już pod r. 1449 [6]) znajduje się w księgach ziemskich grodu gnieźń. przekreślona zapiska dotycząca tej sprawy. Z h. Wczele świadczyli mu Wojciech Gurowski Sowa i Jakub Cielmowski, ze strony matki z h. Leliwa Wincenty niegdyś Kuranowski i Wojciech Chalawski, dalsi krewniacy byli Wincenty Roszkowski h. Junosza a. Baran i Paweł Zdziechowski h. Czelma a. Tunek (Thunek). Późniejszych losów tych Wczeliczów z Szlachcina nie znamy. W połowie XV. w. spotykamy w Szlachcinie Spytka np. r. 1447 [7]) i 1448 [8]) z Jakubem z Chrost, a jego potomkiem był pewnie Łukasz Spytek Szlachciński ok. r. 1511 [9]). Z tegoż wieku wymienia Niesiecki Nowińczyka Marcina S., umieszczając ten ród w województwie kaliskiem. Roku 1578 [10]) posiadał dział w Szl. Jan Szlachciński. Niemałe trudności nasuwa pytanie, z którego Chwałkowa Wczelicze wyszli, wchodzą bowiem w rachubę cztery wsie t. n. a mianowicie Chwałkowo kościelne pod Książem, Ch. pod Krobią, Pobiedziskami i pod Środą.

Chwałkowo Kośc. otrzymali r. 1280 [11]) rycerze Pełka, Bogufał, Ziemisław, Gniewomir, Stefan i dwaj Chwalisławicze Marek i Samson przez zamianę na Grodzisko od Mikołaja, syna fundatora klasztoru paradyskiego Sędziwoja. Z tych spotykamy imiona Ziemisław, Marek, Samson i Chwalisława na przełomie XIV. i XV. w. w Gorzycach pod Czempiniem, skąd pochodzą Samsonowie Gorzyccy. W tym Chwałkowie siedział r. 1425 [12]) Mścigniew a r. 1470 [13]) zapewne potomek jego Jan Mścisławicz Chwałkowski, r. 1505 [14]) Jan. W drugiej połowie XVI. w. było tu 5 działów, które posiadali Łukasz, Jan, Sebastyan i Walenty Chwałkowscy i Anna Sapieńska r. 1580 [15]). Może z tych Chwałkowskich pochodziła Agnieszka Chwałkowska h. Świnka, babka ojczysta kanonika pozn. Władysława Szółdrskiego r. 1626 [16]). Wczelicze Chwałkowscy pochodzą prawdopodobnie z odłamu Kęblanów od Wawrzyńca Kęblana Gościejewskiego z Gościejewa i Chwałkowa, który w naszem Chwałkowie dziedziczył r. 1463 [17]).

Chwałkowo pod Krobią było dziedzictwem Kędzierzów albo Kędziorków. W roku 1294 [18]) Marcin Crispul (Kędzierza) otrzymał przez zamianę za Oczkowice Krobię Unięciną (dzisiejsze Humiątki) pod Krobią. W początkach XV. w. pojawia ich się kilku a mianowicie Janusz Chwałkowski Kędzierza albo Kryspus r. 1412 [19]), Wojciech Kędziorka Bobkowski z Bobkowic niedalekich r. 1404 [20]), r. 1418 [21]) współklejnotnik Mikołaja Bukownickiego, r. 1418 [22]) Michał z Bukownicy syn Kędziorki, może syn Wojciecha; r. 1418 [23]) ręczą za Wojciecha Kędziorkę, Michała i Jana z Mniejszej Bu-

---

[1]) Leksz. I. nr. 312.
[2]) Terr. Pysdr. f. 81. Piek. Zap. wp. nr. 1381.
[3]) Terr. Posn. f. 135.
[4]) Kwp. V. nr. 100.
[5]) Terr. Pysdr. f. 39.
[6]) Terr. Gn. f. 89.
[7]) Terr. Pysdr. f. 38 v.
[8]) Terr. Gn. f. 8.
[9]) Akta kap. II. nr. 1657.
[10]) Źródła dziej. t. XII. 1. str. 217.
[11]) Kwp. I. nr. 491.
[12]) Terr Cost. f. 129, 137.
[13]) Terr. Cost. f. 510.
[14]) Akta kap. II. nr. 1601.
[15]) Źródła dziej. t. XII. 1. str. 62.
[16]) Install. Can. Posn. Roczn. T. P. N. P. XXXV. str. 91.
[17]) Res. Posn. f. 141 v.
[18]) Kwp. II. nr. 720.
[19]) Terr. Cost. f. 103 v., 92.
[20]) Terr. Cost. f. 51.
[21]) Terr. Cost. f. 128.
[22]) Terr. Cost. f. 142.
[23]) Terr. Cost. f. 128.

kownicy Krystyn Szelejewski i Mikołaj Strzelecki. Czyby to byli Odrowąże — nie wiem; r. 1572 [1]) Odrowążówna Anna Chwałkowska wymieniona jako matka kanonika pozn. Andrzeja Czackiego. R. 1580 [2]) należały wszystkie trzy działy Chwałkowa do Włostowskich.

Chwałkowo w parafii łubowskiej pod Pobiedziskami mało znane, r. 1439 [3]) pisał się stąd Jan, r. 1490 [4]) widzimy Michała Dryję z Łubowa z Wincentym Chwałkowskim, a r. 1573 [5]) sprzedał Jan z Chwałkowa posiadłości swe w Sroczynie i Barkowie, ręczył za niego wówczas Wczelicz Wacław Jabłkowski. Czyby i ten Jan Chw. był Wczeliczem? Paprocki wymienia Wczeliczów Chw. zaraz po Rzegnowskich z tejże okolicy. Pewności zupełnej niema, bo mogli pochodzić z Chwałkowa pod Środą.

Chwałkowo pod Środą było siedzibą Czeczeradów. Z dawniejszych Czeczeradów wspomnę Cz. kasztelana zbąskiego r. 1231 [6]), Mikołaja syna Czeczerada a świadka książęcego w Raciborzu r. 1316 [7]) i 1319 [8]), Czeczerada syna Mancza z Rębowa pod Krobią r. 1293 [9]); nadmieniam, że Kuczynę pod Krobią r. 1469 [10]) posiadał Mik. Manczka tj. Mączka. R. 1390 [11]) pojawia się Mik. Czeczerad w Chwałkowie, a dzieje jego możemy śledzić mniejwięcej do r. 1423 [12]). Synami jego byli Jan Cz. z Chw. r. 1421 [13]) i 1449 [14]), piszący się także z Mroczek np. r. 1448 [15]) w sporze z Filipem z Miłosławia, ks. Filip, pleban w Murowanej Goślinie r. 1429 [16]) i kanonik pozn. r. 1439 [17]), Andrzej r. 1419(?) [18]) piszący się także ze Strzałkowa i Chwalibogowa r. 1434 [19]), kilkanaście lat później Andrzej Cz. z Fałkowa na terminach z burmistrzem i radnymi miasta Środy r. 1449 [20]), może Dersław Cz. z Chwałkowa r. 1440 [21]) podsędek na roczkach pozn. W drugiej połowie tego wieku r. 1465 [22]) pozywa rodzeństwo z Łabiszyc Jan, Katarzyna, Jadwiga, Małgorzata, Anna i Czeczerad dziedziców Chwałkowa Piotra i Jana. Czy tu chodzi o wieś Łabiszyce pod Stramburkiem na Śląsku, nie śmiem rozstrzygać. Znów jakiś Andrzej Czeczerad z Chwałkowa pojawia się ok. r. 1486 [23]) z Mikołajem Pytką z Skoraczewa ręczył wówczas za Jana niegdyś z Broniszewic; bracia zaś Mścich, Jan i Jakób z Chwałkowa ręczyli za Jadwigę, małżonkę Imbrama Czeczerada i za Annę Janocinę. R. 1531 [24]) Maciej Czeczerad Chwałkowski i Jan Węgorzewski trzymali Płowce w powiecie pyzdrskim. Nazwisko Czeczerad jest prawdopodobnie w związku etymologicznym i genetycznym z nazwą miejscową Ceradz pod Bukiem i kanonik pozn. Filip Czeczerad z Chwałkowa pisany jest także jako F. in Czeradz [25]). Przynależności rodowej licznych dziedziców Ceradza z początków XV. w. nie znamy; szczegół, że Marcin z Ceradza i Jeleńczyk Mikołaj Kozłowski r. 1403 [26]); upominali się o Niałko, starożytną siedzibę Jeleńczyków, każe się domyślać, że i zie-

---

1) Ulanowski, Materyały nr. 415,
2) Źródła dziej. t. XII. 1. str. 71.
3) Akta kap. II. nr. 350.
4) Terr. Gn. f. 99.
5) Inscr. Gn. f. 81.
6) Reg. śląs. nr. 369.
7) Reg. śląs. nr. 3591.
8) Reg. śląs. nr. 3951.
9) Kwp. V. nr. 704.
10) Terr. Cost. f. 381.
11) Leksz. II. nr. 16.
12) Kwp. V. nr. 374.
13) Terr. Posn f. 133 v.
14) Res. Posn. f. 76.
15) Terr. Pysdr. f. 308 v.
16) Kwp. V. nr. 500, 503.
17) Akta kap. II. nr. 1078.
18) Terr. Gn. f. 84 v.
19) Res. Posn. f. 12, 13 v.
20) Terrr. Pysdr. f. 372.
21) Kwp. V. nr. 669.
22) Terr. Cost. f. 52 v.
23) Wierzbowski, Matric. IV. 2. nr. 16173.
24) Akta kap. I. nr. 317.
25) Terr. Gn.
26) Terr. Posn. f. 142.

mianie z Ceradza do tegoż należeli rodu, choć pewności niema. Również w okolicy Ponieca siedzieli Czeczeradowie np. Jan Czeczerad Łabiski z Łabiszyc, Sierakowa i Szymanowa zwany także Sierakowskim r. 1452[1]) i 1459[2]) i Imbram Czeczerad z Łabiszyc albo Sierakowa r. 1452[3]). Nadmieniam wreszcie, że matka kan. gn. i pozn. Jana Czackiego, Anna z Ceradza Chwałkowska, zaliczona r. 1550 do rodu Odrowążów[4]).

(C. d. n.) *Ks. Stanisław Kozierowski* (Skórzewo).

Leszczyńscy

herbu Wieniawa.

(Ciąg dalszy).

Synem Jana, kasztelana brzeskiego, był Rafał V.[5]).

Rafał V., w akademii Lubrańskich uczeń Endorfina[6]), starosta radziejowski[7]), 1545 r. w bardzo młodym wieku wojewoda brzesko-kujawski, której to godności zrzekł się 1550 r., gdy wyszło prawo, zabraniające trzymać starostwo grodowe z województwem[8]), 1578—1580 szafarz poborów w Wielkopolsce[9]), 1578—1580 przełożony nad mennicą[10]), 1580 kasztelan śremski[11]), zmarł 1592 r., pochowany zaś został w kościele gołuchowskim[12]).

Po bracie stryjecznym Wacławie był dziedzicem miasta Leszna i wsi: W. Grunowa, Strzyżewic, Lasocic, Zimnego folwarku w powiecie wschowskim, a Drzeczkowa, Wolikowa, Wyciążkowa i Piotrowic w powiecie kościańskim, które to dobra puściła mu 1567 r. wdowa po Wacławie, Barbara Rechenberkówna, 2-o v. Janowa Rozdrażewska, dożywotnia ich właścicielka, pod warunkiem płacenia jej rocznie 2700 złp., spłacenia długów po Wacławie i oddania jej na własność złota, srebra i klejnotów po nim[13]).

Rafał był też dziedzicem Międzyborza w powiecie sycowskim na Śląsku[14]). Radomicko i Boguszyn sprzedał Janowi Słupskiemu[15]). Po ojcu odziedziczył Gołuchow z przyległościami i stąd pisał się „państwa leszczyńskiego, gołuchowskiego i goła-

---

[1]) Terr. Cost. f. 159 v.

[2]) Terr. Cost. f. 268 v.

[3]) Terr. Cost. f. 151 v., 178 v.

[4]) X. Korytkowski Prał. I. 2. str. 147).

[5]) Że Rafał V. był synem Jana i Maryi de Marcelanges, podaje współczesny Paprocki. W Inscr. Posn. 1567. I., 569 nazwany jest „bratem“ Wacława, więc chyba stryjecznym. Jako siostrę Rafała V. podaje Boniecki Dorotę, żonę Stanisława Siewierskiego, ale, jak to nieraz czyni, bez przytoczenia dowodu.

[6]) Łukaszewicz J., O kościołach Braci Czeskich, 2-o.

[7]) Wisłocki, Acta hist. I., 314, 827.

[8]) Orzechowski St., Kroniki polskie w przekładzie Włyńskiego.

[9]) Pawiński, Źródła dziejowe II., 11, 197).

[10]) Tamże. XI., 51, 33, 102.

[11]) Tamże. II., 5.

[12]) Kazanie Komeńskiego w St. Karwowskiego Kronice m. Leszna.

[13]) In. Pos. 1567 f. 573.

[14]) Saurma-Jeltsch, Wappenbuch der schlesischen Städte, 193.

[15]) Arch. państw. pozn. Caus. Coff. II., r. 1591 w poniedziałek po Bożem Narodzeniu.

nickiego" dziedzicem [1]). W r. 1546 otrzymał od króla konsens na wykupienie kilku sołectw w starostwie radziejowskiem, Ciekowa w powiecie kaliskim i gruntów sołeckich w Tykadłowie [2]), w r. 1561 wziął w zastaw Działdow w sumie 15.000 talarów, które pożyczył księciu pruskiemu Albrechtowi [3]).

Rafał V. był jednym z najgłośniejszych ludzi swego czasu. Na sejmie piotrkowskim 1548 r. domaga się śmiało rozwodu Zygmunta Augusta z Barbarą Radziwiłłówną [4]) w 1550 r. staje w obronie Stanisława Orzechowskiego [5]), 1552 r. pomimo zniewagi, wyrządzonej podczas mszy Kościołowi katolickiemu, obrany marszałkiem Koła rycerskiego, napada w gwałtowny sposób na biskupów [6]), w r. 1560 obiecuje księciu pruskiemu Albrechtowi popierać na tron polski syna jego, któremu radzi nauczyć się języka polskiego [7]), 1562 r. obrany ponownie marszałkiem Koła rycerskiego, domaga się energicznie egzekucyi praw i ograniczenia sądownictwa biskupów, w r. 1568 [8]), zrażony księcia Albrechta odmową zastawu Kwidzynia i oddania w lenno Działdowa, popiera gorliwie starania cesarza Maksymiliana o zapewnienie domowi habsburskiemu następstwa w Polsce po Zygmuncie Auguście [9]), 1569 r. popiera i podpisuje Unią z Litwą [10]), po sejmie lubelskim jedzie w poselstwie do Moskwy, dokąd zabiera z sobą ministrów Braci Czeskich, pomiędzy nimi Rokitę, aby dysputowali z biskupami schizmatyckimi [11]), 1574 r. oświadcza się za ogłoszeniem bezkrólewia [12]).

Przyjąwszy naukę Braci Czeskich, był Rafał V. głową innowierców w Wielkopolsce [13]). Jako starosta radziejowski dopomaga apostacie Andrzejowi Prażmowskiemu do założenia pierwszego zboru kalwińskiego w Radziejowie [14]), a jako opiekun nieletnich siostrzeńców swoich, Jana i Mikołaja Gostyńskich, oddaje wspaniały kościół farny w Gostyniu dysydentom [15]). Stara się usilnie o połączenie różnych sekt z Braćmi

---

[1]) W przywileju, danym ministrom Braci Czeskich w Lesznie w dzień św. Marcelego 1580 r. Archiwum Leszczyńskich.

[2]) Wierzbowski. IV., Vol. I., 7665, 7666, 7667.

[3]) Dr. Th. Wotschke, Herzog Albrecht und Graf Raphael von Lissa. Altpreussische Monatsschrift. Bd. XIV., Heft 3.

[4]) Orzechowski St., Kroniki polskie w przekładzie Włyńskiego, 38.

[5]) Tamże.

[6]) Tamże, 120.

[7]) Wotschke, Herzog Albrecht itd.

[8]) Orzechowski, 122.

[9]) Script. Rer. Pol. I., 133—134. Dnia 3. lipca 1568 zawiadamia cesarza o terminie rozpoczęcia sejmu i prosi go o wyznaczenie miejsca, dokądby mógł przybyć z Jerzym Braunem, radcą kamery śląskiej, dla osobistego porozumienia się, 22. lipca cesarz zaprasza go do Wiednia, 1. października zapewnia Rafał cesarza, że nie omieszka zawiadomić go o wszystkiem, co go obchodzić będzie, a zarazem dziękuje za pozwolenie wywiezienia 10 wozów wina i za inne „beneficia prius in se collata", które „promptissimis obsequiis promovere et deservire temporibus perpetuis" starać się będzie. Do tego listu, datowanego z Gołuchowa, przyłączył Rafał na kartce następujące pismo: „Zadalo mi sye za rzecz potrzebną to na te Cedule nyekolyk slow napysac językiem polskym, prosche, aby My Wasza Cesarska Wyelebnoszcz raczyła oznaymycz yeslyschby to moye pysanye moklby wyczytaczy, abych potim mokl wyeczy pysacz w tych rzeczach o których pysacz byloby potrzieba". Dnia 23 listopada dziękuje cesarz Leszczyńskiemu za obietnicę wiadomości o sejmie, tegoż dnia śle Rafał cesarzowi przez radcę Brauna list z radą, aby na sejm wyprawił poselstwo.

[10]) Vol. leg. II. 766.

[11]) Łukaszewicz. O kościołach Braci Czeskich, 27.

[12]) Szujski. Dzieje Polski. III., 32.

[13]) Hosii Card. Epistolae, 1606, 1611, 1382.

[14]) Łukaszewicz. O kościołach B. C. 71, 72.

[15]) Ib.

Czeskimi [1]), wyrabia wraz z innymi rozkaz królewski z 2. listopada 1564 r., wyłączający Braci Czeskich z pod surowości wyroku parczowskiego [2]), a 1581 oddaje kościół katolicki w Gołuchowie tymże Braciom, upominając dzieci, aby wolę jego szanowały. [3]).

Jako dziedzic Leszna darował rektorowi tamtejszej szkoły Braci Czeskich 1579 r. 9 prętów ziemi, łąki, ogrody i sad obok wału miejskiego [4]) i zwolnił go od wszelkich podatków pańskich i miejskich, a w rok później ustanowił daninę w zbożu i drzewie dla ministrów czeskich [5]). W r. 1585 nadał wilkierz cechowi sukienników w Lesznie [6]).

Pierwszą żoną Rafała V., kasztelana śremskiego, była Barbara z Podhajec Wolska h. Półkozic [7]), z której dzieci:

1. Jan III., starosta radziejowski [8]).
2. Andrzej I., wojewoda brzesko-kujawski [9]).
3. Katarzyna, żona 1-o v. Wacława Ostroroga, 2-o v. Jana Koneckiego [10]).

Drugą żoną Rafała V. była Anna Korzbokówna (Kurzbachówna) [11]), córka Henryka, barona na Stamburku i Miliczu [12]), z której dzieci:

4. Wacław II., kanclerz w. k. [13]).
5. Rafał VI., starosta radzymiński [14]).
6. Maryanna, żona 1-o v. Andrzeja Firleja, kasztelana radomskiego [15]), 2-o v. księcia Janusza Zasławskiego, wojewody wołyńskiego. Na pogrzebie jej 1642 r. miał Jędrzej Węgierski kazanie: O wyznawaniu wiary [16]).
7. Barbara, żona Władysława Przyjemskiego, podkomorzego kaliskiego [17]).

---

[1]) W r. 1555, dnia 24. maja był na zjeździe w Chęcinach, gdzie radzono nad połączeniem Braci Czeskich w Wielkopolsce z kościołami helweckimi w Małopolsce, w tym samym roku zwołał zjazd do Gołuchowa, 1557 r. jeździł na Morawy na synod Braci Czeskich w Slezanie, 1563 r. był na publicznej dyspucie ministra luterskiego Morgensterna z Braćmi Czeskimi w Toruniu, 1567 r. przybył z seniorami Braci Czeskich, Izraelem i Lorencem, na synod luterski w Poznaniu. Łukaszewicz J. O kościołach Braci Czeskich, 63. Tenże. Wiadomości historyczne o dysydentach w mieście Poznaniu.

[2]) Łukaszewicz J. O kościołach B. C., 63.

[3]) Ib., 285. Pierwszym ministrem w Gołuchowie był Jan Rokita, rodem z Litomyśla. W r. 1585 spotkał Rafała wielki despekt, ministra jego bowiem obili uczniowie kaliscy kijami. Script. Rer. Pol. XVIII., 271.

[4]) Karwowski St. Kronika m. Leszna, 8.

[5]) Przywilej ten wydrukowany w Przyjacielu Ludu leszczyńskim. R. XXIV., 206 i w dziele Łukaszewicza. O kościołach parochialnych itd.

[6]) Archiwum kościoła św. Jana w Lesznie, Księga przywilejów, str. 385. Księgę tę odkrył przed trzema laty pastor Bickerich z Leszna w domu p. Opitza w Witosławiu.

[7]) Acta decr. Cap. Cracov. XIII., 99, 100. Korytkowski J. Arcybiskupi gnieźnieńscy. IV., 85.

[8]) Archiwum Leszczyńskich. Podpis własnoręczny na przywileju ojcowskim, danym Braciom Czeskim w Lesznie 1580 r. Archiwum państwowe poznańskie, Caus. Off. II. r. 1591.

[9]) Tamże.

[10]) Paprocki.

[11]) Instalacya Andrzeja Leszczyńskiego na kanonika krakowskiego 10. sierpnia 1624 r. Korytkowski J. Prałaci i kanonicy katedry metr. gnieźn. II., 444. Acta decr. Cap. Cracov. XII., 134, 135.

[12]) Że była córką Henryka pisze Paprocki.

[13]) Arch. państw. pozn. Caus. Off. II., r. 1591.

[14]) Podpisał się na przywileju ojcowskim z r. 1580. Arch. Leszczyńskich. Paprocki pisze, że ten Rafał był starostą lubodzieskim.

[15]) Okolski II., 127.

[16]) Łukaszewicz L. Rys dziejów piśmiennictwa polskiego, str. 252.

[17]) In. Pos. 1635 f. 951. In. Pos. 1636 II., 22.

Linia starsza.

Jan III., syn Rafała V., kasztelana śremskiego i Barbary z Podhajec Wolskiej, starosta radziejowski, dziedzic miasta Leszna i wsi Leszna, Grunowa, Strzyżewic, Lasocic i Sienna [1]), oraz Wyciążkowa i deserty Bobrowicz [2]), był gorliwym katolikiem [3]). Zmarł przed r. 1599 [4]).

Żoną jego była Zofia Jadwiga z Bnina Opaleńska [5]), córka Andrzeja, marszałka w. kor., generalnego starosty wielkopolskiego i Katarzyny Kościeleckiej [6]).

Jako wdowa kupiła Zofia od Jana Tworzyańskiego wszystkie jego domy i grunta w Lesznie, leżące przy „mniejszym folwarku" za 400 złp. 30 gr. i darowała je 1599 r. Wojciechowi z Lubina, plebanowi leszczyńskiemu, i następcom, „przez biskupa poznańskiego prezentowanym i deputowanym" [7]). W tymże roku zapisała na wyderkaf plebanowi katolickiemu czyli kościołowi farnemu w Lesznie czynsz roczny 280 złp. od 4000 złp. na całej swojej oprawie t. j. mieście Lesznie, wsi Lesznie, Grunowie, Strzyżewicach, Lasocicach i Siennie [8]).

Jedyną córką Jana III. i Zofii z Bnina Opaleńskiej była Katarzyna [9]), żona Adama Sędziwoja hr. na Czarnkowie Czarnkowskiego, księcia na Człopie, wojewody łęczyckiego i generalnego starosty wielkopolskiego [10]). Wdową po Czarnkowskim była 1636 r. [11]).

Andrzej I., drugi syn [12]) Rafała V., kasztelana śremskiego i Barbary z Podhajec Wolskiej, wojewoda brzesko-kujawski [13]), dziedzic miasta Leszna z przyległościami [14]), miasta Baranowa z przyległościami w województwie sandomierskiem [15]), Dolobry z przyległościami w województwie brzesko-litewskiem, który to klucz kupił od Jana Paca, wojewody mińskiego [16]), oraz Międzyborza z przyległościami na Śląsku, które to dobra sprzedał 1599 r. książętom oleśnickim [17]).

Andrzej był gorliwym Bratem Czeskim. W r. 1595 bierze udział w generalnym synodzie dysydentów w Toruniu, który go wysyła w poselstwie do króla [18]), następnie stara

---

[1]) Arch. Leszczyńskich. Wschowa 1599 w poniedziałek po Obrzezaniu.

[2]) Arch. państw. pozn. Caus. Off. II., r. 1591 w poniedziałek po Bożem Narodzeniu.

[3]) Paprocki.

[4]) W tym roku żona jego występuje jako wdowa. Arch. Leszczyńskich
Po Janie III. pozostała pamiątka w Niemieckim Wilkowie: ławka w tamtejszem kościele z r. 1578, na której herb Wieniawa i litery J. L. Łukaszewicz J. Krótki opis kościołów parochialnych itd.

[5]) Arch. Leszczyńskich. Wschowa 1599 w czwartek po Nawiedzeniu P. M.

[6]) Paprocki.

[7]) Arch. Leszczyńskich. Wschowa 1599 w czwartek po Nawiedzeniu P. M.

[8]) Arch. Leszczyńskich. Wschowa 1599 w poniedziałek po Obrzezaniu.

[9]) Arch. państw. pozn. Caus. Off. r. 1591.

[10]) Tamże. Kcynia nr. 32 f. 373. Boniecki twierdzi, że pierwszym mężem Katarzyny był Andrzej hr. z Tenczyna, kasztelan bełski, ale nie podaje na to dowodu. Komeński, który mieszkał w Lesznie i znał zapewne osobiście Katarzynę, w kazaniu swem z r. 1636 nie wspomina o tem.

[11]) J. A. Komeńskiego kazanie z r. 1636.

[12]) Arch. państw. pozn. Caus. Off. I., 1591. II., 1591 r.

[13]) Tamże. II, 1591 r.

[14]) Potwierdzenie przywileju Rafała V. z f. 1580.

[15]) Podział dóbr pomiędzy jego synów. Arch. Leszczyńskich.

[16]) Arch. Leszczyńskich. Wschowa 1627 w środę po niedzieli Exaudi.

[17]) Saurma-Jeltsch, Wappenbuch der schlesischen Städte, 193. W Script. Rer. Pol. XX., 319 taka zachodzi o Andrzeju wzmianka: „ratione bonorum in Silesia sitorum subditus M-tis Caes".

[18]) Szujski. Dzieje Polski. III., 150, 151.

się napróżno usunąć w Poznaniu ministra luterskiego Pawła Gericyusza, który nie chciał podpisać uchwał synodu toruńskiego [1]), 1596 r. wyznaczony zostaje przez króla do traktowania z posłami cesarskimi w sprawie przymierza przeciwko Turkom [2]), 1599 przybywa do Wilna na dysputy religijne w towarzystwie trzech ministrów Braci Czeskich, Grzegorza z Żarnowca, Marcina Janickiego i Marcina Gracyana, i staje na czele konfederacyi politycznej celem obrony przeciwko katolikom [3]). W rokoszu Zebrzydowskiego nie ma udziału.

W r. 1601, dnia 21. stycznia potwierdził przywilej ojcowski dany Braciom Czeskim w Lesznie 1580 r. [4]), a 1604 r. odnowił i uposażył szkołę tychże Braci [5]).

Nadwornymi kapelanami Andrzeja byli Marcin Gracyan, Gertich i Jan Turnowski, którzy jego kosztem kształcili się na uniwersytetach zagranicznych, a później zostali seniorami [6]).

Andrzej, który pisał się „comes in Leszno", umarł w Beresteczku 24. lipca 1606 r., mając lat 47. Na pogrzebie jego wygłosił senior Jan Turnowski mowę, która wyszła w Baranowie p. t. „Homilia sacra in funere Andreae Comitis de Leszno Brestae-Cujaviensis Palatini habita" [7]).

Andrzej pochowany zastał w Baranowie, gdzie mu synowie wystawili pomnik [8]).

Pierwszą żoną Andrzeja była Anna Firlejówna, córka Andrzeja, kasztelana lubelskiego i Barbary Srzeńskiej, wojewodzianki płockiej [9]), zmarła 1588 r., drugą Teodora księżniczka Sanguszkówna, córka sławnego wojownika Romana, wojewody bracławskiego [10]), a wdowa 1-o v. po Stanisławie Radzimińskim, wojewodzie podlaskim, 2-o v. po księcin Aleksandrze Pruńskim, kasztelanie trockim [11]). Ślub z Sanguszkówną dawał Andrzejowi minister kalwiński [12]); wniosła w dom Leszczyńskich Beresteczko z przyległościami na Wołyniu, umarła w rok po ślubie 1598.

Trzecią żoną Andrzeja była Zofia z Bnina Opaleńska, córka Jana, kasztelana rogozińskiego, i Barbary Ostromęckiej, fundatorka kościoła św. Ducha i św. Barbary w Lesznie [13]). Wedle własnego jej życzenia pochowaną została w kościele OO. Bernardynów w Poznaniu [14]).

---

[1]) Łukaszewicz J. O kościołach Braci Czeskich, 172, 173.

[2]) Script. Rer. Pol. XX., 241.

[3]) Łukaszewicz J. O kościołach B. C., 186.

[4]) Archiwum Leszczyńskich.

[5]) Regenvolscius (Jędrzej Węgierski) pisze w Systema historico-chronol. Eccles. Slav.: „Schola Lesnensis a capitaneo Radziejoviensi fundata et regimini fratrum confessionis Bohemicae tradita circa a. 1555 instaurata, ab Andrea comite de Lesno, palatino Cuiaviensi Brestensique, anno 1604 renovata, denique in gymnasii formam a Raphaele comite de Lesno, pal. Bels., anno 1624 redacta fuit".

[6]) Łukaszewicz, O kościołach B. C., 186.

[7]) Ib. 371.

[8]) Starowolski, Monumenta Sarmatarum, Kraków 1655.

[9]) Paprocki.

[10]) Genealogia w Archiwum Leszczyńskich.

[11]) Że pierwszym mężem Sanguszkówny był Radzimiński, podaje Boniecki. Książę Aleksander Pruński był najprzód schizmatykiem, w końcu zagorzałem kalwinem.

[12]) Script. Rer. Pol. XX., 435.

[13]) Kościółek ten stał niegdyś w pobliżu zamku nad „fosą" (dziś ulica Komeńskiego), w r. 1707 podczas drugiego zburzenia Leszna zgorzał i odbudowany nie został. Na jego miejscu dziś hotel Nitschego.

[14]) Korytkowski. Arcybiskupi itd. IV., 86.

Dzieci Andrzeja I. *a)* z Anny Firlejówny:
1. Rafał VII., wojewoda bełski[1])
2. Andrzej II., starosta nakielski, który żył jeszcze 1606 r.[2]).
3. Katarzyna, żona kalwina Fabiana Czemy, kasztelana chełmińskiego, starosty sztumskiego[3]).
4. Barbara, żona kalwina Feliksa z Konar Słupeckiego, kasztelana żarnowskiego, później lubelskiego, który w r. 1610 zapisał jej 20.000 złp. wiana i tyleż przywianku[4]).

b) z Zofii z Bnina Opaleńskiej:
5. Jan IV.[5]), kanclerz w. k.
6. Przecław[6]), wojewoda derpski.
7. Wacław III.[7]), prymas-arcybiskup gnieźnieński.

(C. d. n.). *Dr. Stanisław Karwowski* (Poznań).

Przyczynek do rozwoju herbu książąt Zbarazkich.

W ciekawej i pod względem naukowym w cenne wyniki obfitującej polemice o Korybutowiczowskie pochodzenie książąt Zbarazkich, która przez dwa lata ubiegłe toczyła się na łamach „Miesięcznika heraldycznego“, na pierwszy plan wysunęły się wywody sfragistyczne. W szczególności Dr. Władysław Semkowicz zwrócił uwagę na ścisłe pokrewieństwo, jakie zachodzi między godłem na pieczęci Iwana Nieświzkiego z lat 1387/8 a godłem na pieczęci Fedka Nieświzkiego z r. 1434, oraz późniejszym herbem książąt Zbarazkich, wywodzących się od tego ostatniego[8]).

Fig. 1.

Na pieczęci Iwana Nieświzkiego występuje krzyż, którego wszystkie cztery ramiona są przekrzyżowane. (Fig. 1). Jest to typ znany w zachodniej heraldyce pod nazwą crux brachiata, croix recroissettée. Pieczęć Fedka Nieświzkiego wykazuje w porównaniu z poprzednią tę odmianę, że w miejsce dolnego ramienia tego krzyża zjawia się połuksiężyc rożkami w lewo zwrócony, zresztą zasadniczy typ krzyża o przekrzyżowanych ramionach pozostał tu niezmieniony. (Fig. 2). Wreszcie w późniejszym herbie ks. Zbarazkich, jaki ustalił się w drugiej połowie wieku XVI., ów księżyc tkwiący znów w miejscu dolnego

[1]) In. Cost. 1606 f. 334.

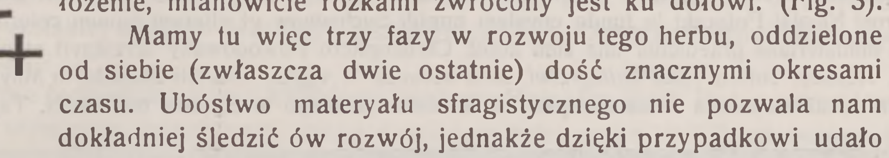
[2]) Ib. Że był 1606 r. w Bourges we Francyi, pisze Okolski. Umarł młodo. II., 298.

[3]) Scrip. R. Pol. V., 304, 289. Archiwum Leszczyńskich. Radzim, 31. października 1613.

[4]) Archiwum Leszczyńskich. Lublin, w środę po św. Andrzeju 1610. Słupecki, porzuciwszy błędy kacerskie, zwrócił katolikom kościoły w dobrach swoich Kliczkowie w województwie sandomierskiem i w mieście Opolu w województwie lubelskiem, które przodkowie jego dali kalwinom. Żona jego natomiast Barbara z Leszczyńskich nie nawróciła się, owszem jako żarliwa kalwinka utrzymywała po śmierci męża na dworze swoim w Opolu ministrów swego wyznania, którzy dla niej, służby dworskiej i kalwinów w mieście, po części Szkotów, odprawiali nabożeństwo w kaplicy zamkowej. Takimi kaznodziejami nadwornymi byli Tomasz i Andrzej Węgierscy. Po zgonie Barbary nabożeństwo kalwińskie zapewne upadło w Opolu. Łukaszewicz. O kościołach B. C., 345, 390. Boniecki pisze, że Barbara „podobno“ była za Słupeckim.

[5])—[7]) In. Cost. 1606 f. 334. Rel. Wschow. 1627 f. 454.

[8]) Por. Miesięcznik heraldyczny z r. 1913 nr. 11/12 str. 200. i nast.

ramienia krzyża o przekrzyżowanych ramionach, przybiera tylko inne położenie, mianowicie rożkami zwrócony jest ku dołowi. (Fig. 3).

Mamy tu więc trzy fazy w rozwoju tego herbu, oddzielone od siebie (zwłaszcza dwie ostatnie) dość znacznymi okresami czasu. Ubóstwo materyału sfragistycznego nie pozwala nam dokładniej śledzić ów rozwój, jednakże dzięki przypadkowi udało nam się znaleźć jedno z pośrednich ogniw w tradycyi heraldycznej książąt Zbarazkich, które rzuca na całą tę sprawę bardzo ciekawe światło.

Fig. 2.

Fig. 3.

Przeglądając księgi grodzkie trembowelskie z XVI. w. natrafiliśmy na obfite opisy piętn końskich w wypadkach, gdy znaleziono zbłąkanego konia, którego opisywano przed sądem [1]). Otóż jedna z tych zapisek sądowych, pochodząca z r. 1565 dotyczy konia, należącego do kniazia Jurija Andrejewicza Zbarazkiego [2]). Koń ten miał wypalone piętno w postaci herbu ks. Zbarazkich, ale w tym kształcie, że krzyż o ramionach przekrzyżowanych zatrzymany jest tu w całej postaci, zupełnie tak, jak w prototypie tego herbu na pieczęci Iwana Nieświzkiego z r. 1387/8 a dodatkowe znamię tj. połuksiężyc położony jest na górnem ramieniu głównego krzyża, tuż pod jego przekrzyżowaniem i rożkami zwrócony jest ku dołowi (Fig. 4), tak jak na herbie Zbarazkich w wykształconej swej formie.

Fig. 4.

Odkrycie to wykazuje bardzo wyraziście nieprzerwaną nić tradycyi herbowej ks. Zbarazkich, opartej na zrębie przekrzyżowanego krzyża. To co podniósł Dr. Semkowicz, tj. prawie dwuwiekową ciągłość typu herbowego od Iwana Nieświzkiego do ks. Zbarazkich z drugiej połowy XVI. w., znajduje tu zupełne potwierdzenie i jeszcze jaskrawsze uwydatnienie. Piętno rzeczone przedstawia ogniwo pośrednie między prototypem herbu a jego postacią wykończoną, ogniwo, stwierdzające, że tradycya o zasadniczem znamieniu herbowem, tj. o krzyżu przekrzyżowanym, choć już przez Fedka Nieświzkiego częściowo na rzecz połuksiężyca uszczerbionym, utrzymała się w rodzie od czasów Iwana Nieświzkiego, najwidoczniej protoplasty jego i przetrwała jeszcze do r. 1565. Czyż wobec stwierdzenia tego zjawiska można wciągać tu pieczęć Fedora Korybutowicza w zasadniczo odmiennym typie krzyża pojedynczego o rozdartej i kotwicznie zagiętej nodze (Fig. 5), bezstronny czytelnik sam to sobie rozstrzygnąć potrafi.

Fig. 5.

W końcu podajemy dosłowny tekst rzeczonej zapiski i podobiznę piętna na tle odnośnego miejsca księgi sądowej.

Protestatur Zbaraski contra personas diversas.

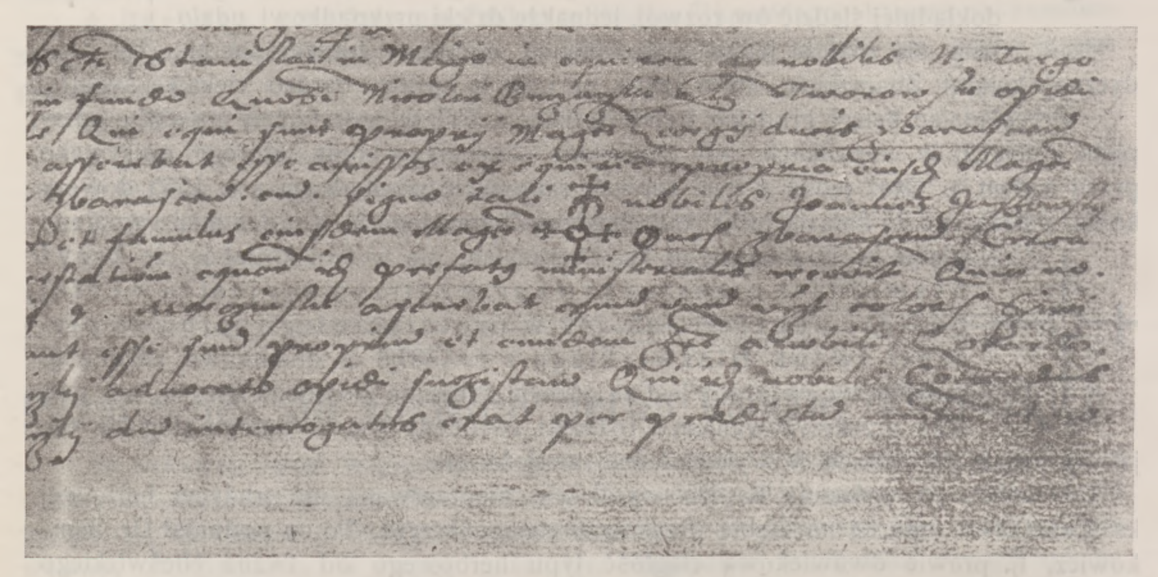
Actum in castro Trembowliensi feria quinta post festum Sti Stanislai episcopi in Maio proxima A. 1565.

Ministerialis terrestris Trembowliensis providus Nicolaus Golkowsky de Baworow comparens coram officio actisque castrensibus praesentibus Trembowliensibus, habens penes se nobiles Nicolaum

[1]) Jestto t. zw. w aktach sądowych praesentatio et efideiussio vagabundi equi.

[2]) Jurij Andrejewicz Zbarazki, trzeci z kolei syn Andrzeja i Anny Herburtówny, żył w latach 1539—†1580. Brat jego rodzony Stefan, tytułujący się „Korybutowiczem“, przywiesza do aktu unii lubelskiej (stanów litewskich) pieczęć, na której w pierwszym polu Pogoń, w drugiem kolumny Jagiellońskie, w trzeciem herb Zbarazkich w postaci wykształconej (jeno bez gwiazdki pod połuksiężycem) w czwartej macierzysta Herburtowa. *(Przypisek Redakcyi).*

Kolanowsky et Stanislaum Sareczky, in vim relationis suae ubivis locorum faciendae, publice, palam atque per expressum recognovit, quia pervenit et arestavit equum unum coloris *ridzi koilogrziwi* in equirea generosi Nicolai Potoczki in fundo eiusdem oppidi Suchisthaw et alterum equum coloris *sziwi drigant* idem ministerialis praedictus una cum nobili Christophero Powodowsky arrestavit et pervenit et hoc unum, videlicet coloris *ridzi koilogrziwi*, feria secunda in vigilia festi Sti Stanislai in Mayo proxima praeterita et alterum feria tertia die ipso Sti Stanislai in Mayo in equirea nobilis N. Targonya

in fundo generosi Nicolai Buczaczki alias Tworowski haeredis oppidi Byelle. Qui equi sunt proprii magnifici Georgii ducis Zbarascensis. Quos asserebat esse amissos ex equirea propria eiusdem magnific ducis Zbarascensis cum signo tali (tu piętno jak wyżej fig. 4) nobilis Joannes Jaszowski factor et famulus eiusdem magnifici ducis Zbarascensis. Circa quam arrestationem equorum idem praefatus ministerialis recognovit, quia nobilis Mączinski asserebat equum unum videlicet coloris *sziwi-drigant* esse suum proprium et eundem habere a nobili Gotardo Lipniczki advocato oppidi Suchistaw, qui idem nobilis Gotardus Lipniczki, dum interrogatus erat per praedictum ministerialem et nobiles super expressos, a quo eundem equum habere debuisset, extunc ipseidem Gotardus Lipniczki recognovit coram eodem ministeriali et nobilibus super expressis omnibus, videlicet de nomine Nicolao Kolanowski, Stanislao Sareczky, Christophero Powodowski et Marco Klenski: quia mihi adduxit eosdem equos servus nobilis Jeronimi Nyedzwieczky, tenutarii in Kwidancze, nobilis Mathias Boyanski nec non et laboriosus Thomka equinarius nobilis Nyedzwieczky. Qui praedictus ministerialis una cum nobilibus super expressis coram eodem officio actisque castrensibus Trembowliensibus recognovit, quia praedictus Gotardus Lipniczki obligauit atque se promisit eosdem equos perventos atque arrestatos sistere et evictorem in oppido Suchisthaw ab actu praesenti hinc in duobus septimanis sese attinus sequentibus Quod sic et non aliter actu esse ministerialis praedictus recognovit et nobiles suprascripti suis personalibus recognitionibus attestati sunt, super quod memoriale est positum.

(Ind. inscr. cast. Tembowl. t. V. p. 59/60).

Kazimierz Sochaniewicz (Lwów).

Dokumenty byłej Heroldyi Królestwa Polskiego.

Celem rozpatrzenia praw osób urodzonych w Królestwie Polskiem (t. j. w tej części Rzeczypospolitej Polskiej, która pod tą nazwą połączona została z Cesarstwem rosyjskiem w r. 1815) do szlachectwa i tytułów, założono w r. 1836 w Warszawie Heroldyę. Według wypracowanej dla niej instrukcyi należało do jej obowiązków rejestrowanie miejscowych rodzin szlacheckich i ułożenie ich Herbarza.

Instytucya ta przetrwała 25 lat, poczem ją zwinięto i kompetencya jej przelana została na Radę Stanu Król. Pol. Trwało to od r. 1861—1867, aż w r. 1870 sprawy szlachty polskiej oddano Heroldyi państwowej t. j. Departamentowi Heroldyi Senatu Rządzącego.

Mimo tego stosunkowo krótkiego istnienia Heroldya Król. Pol. pochlubić się może obfitym wynikiem swych prac, czego dowodem cyfra zwyż 10.000 załatwionych spraw.

Cały ten materyał archiwalny przewieziono w latach 1893—1895 do Petersburga i wcielono do archiwum Departamentu Heroldyi a razem z nim przekazano temu Departamentowi resztę materyałów b. Heroldyi Król. Pol., jako to: Herbarz oryginalny, (2 części i przygotowane klisze do 3-ej części), Zbiór polskich herbów (w 4 ksiegach) i Skorowidz ich (w 22 księgach), w końcu zwyż 100 artystycznie wykonanych dokumentów, certyfikatów, przywilejów, świadectw, drzew genealogicznych i innych dokumentów, przedłożonych przez petentów w celu wykazania swoich praw do szlachectwa i tytułów, które nie dały się „wpleść“ w zwykły format okładki „sprawy urzędowej“, a które jako osobny dział „dokumentów byłej Heroldyi Królestwa Polskiego umieszczone są obecnie w Oddziale Herbowym Departamentu Heroldyi.

Dokumenty te mogą zainteresować czytelników Miesięcznika heraldycznego, dlatego podaję ich wykaz:

1. Kopia wywodu przodków (16 kratek) hrabiego Stanisława Witolda **Aleksandrowicza,** ur. w r. 1781, syna kasztelana podlaskiego Waleryana Tomasza Witold-Aleksandrowicza i Maryanny z hrabiów Ledóchowskich, wydanego przez Departament Heroldyi św. Cesarstwa Rzymskiego dnia 26. października 1803 r. Wspomniane są tam następujące rodziny i przedstawione ich herby: Aleksandrowicze (własnego herbu), Koncewicze herbu Poraj, Zarembowie herbu Zaremba, Boguszowie herbu Półkozie, Bachmińscy herbu Jastrzębiec, Salwinowie herbu Oksza, Rogowscy herbu Jastrzębiec, Bielikowicze herbu Bielikowicz, Ledóchowscy herbu Szaława, Siemiaszkowie herbu Łabędź, Wierzbowscy herbu Jastrzębiec, Przyjemscy herbu Rawicz, hrabiowie Dönhoffowie herbu Dönhoff, Mycielscy herbu Dołęga, Karscy herbu Jastrzębiec i Chociwscy herbu Dąbrowa.

2. Dyplom szlachectwa dla Doktora praw Jana Chrzc. **d' Aloy,** podpisany przez cesarza rzymskiego Józefa II. dnia 31. grudnia 1767 r.

3. Dyplom szlachectwa dla Franciszka **Bolewskiego** herbu Łodzia, podpisany przez króla polskiego Stanisława Augusta dnia 17. lutego 1777 r.

4. Dyplom szlachectwa dla radcy sprawiedliwości m. Warszawy Dominika **Borakowskiego,** podpisany przez króla pruskiego Fryderyka Wilhelma III. dnia 17. czerwca 1798 r.

5. Dyplom szlachectwa dla Józefa Kalasantego, Michała i Franciszka **Borkiewiczów,** podpisany przez cesarza rzymskiego Franciszka II. dnia 28. stycznia 1802 r. (Herb zapisany do „Herbarza Królestwa Polskiego“ cz. I., str. 88).

6. Dyplom zaliczenia w poczet szlachty pruskiej Antoniego von **Borowskiego,** podpisany przez króla pruskiego Fryderyka Wilhelma III. dnia 25. lipca 1804 r.

7. Dyplom szlachecki Antoniego **Brykczyńskiego** herbu „Gwiaździcz“, podpisany przez króla polskiego Stanisława Augusta dnia 24. grudnia 1791 r. (Herb zapisany w „Herbarzu Królestwa Polskiego“ cz. I., str. 108).

8. Certyfikat szlachectwa dla Józefa Antoniego Kazimierza i Karola Marcina Stanisława **Bukowskich,** herbu Osorya, wydany przez Gubernium Królestw Galicyi i Lodomeryi we Lwowie 28. października 1811 r.

9. Dyplom szlachectwa dla Franciszka **Burdzińskiego** herbu Jastrzębiec z odmianą, podpisany przez króla polskiego Stanisława Augusta 29. listopada 1775 r.

10. Dyplom godności hrabiowskiej dla kammerjunkra Dworu cesarskiego Gottharda Wilhelma **Buttlera**, podpisany przez cesarza rzymskiego Ferdynanda III. dnia 27. lutego 1651 r. (por. „Herbarz Królestwa Polskiego“ cz. I., str. 111).

11. Dwa przywileje, dane hrabiemu Św. Cesarstwa Rzymskiego Gotthardowi Wilhelmowi **Buttlerowi**, podpisane przez króla polskiego Jana Kazimierza dnia 8. marca 1654 r. i dnia 11. lutego 1655 r.

12. Świadectwo nadania godności hrabiowskiej Antoniemu i Janowi **Buttlerom**, wydane przez Senat Królestwa Polskiego dnia 22. października 1820 r.

13. Dokument szlachectwa dla Franciszka, Macieja i Antoniego **Dobrzyńskich** herbu Kandor, podpisany przez króla polskiego Stanisława Augusta dnia 17. grudnia 1765 roku.

14. Wyciąg z metryk szlach. Królestwa Galicyi i Lodomeryi, wydany Pawłowi **Dąbrowskiemu** herbu Dąbrowski, przez Gubernium tegoż Królestwa dnia 31. sierpnia 1842 roku.

15. Dyplom szlachectwa kawalera (eques) Św. Cesarstwa Rzymskiego Jana Feliksa **Dulfusa**, podpisany przez króla polskiego Stanisława Augusta w r. 1768.

16. Świadectwo wyniesienia do godności baronowskiej Stanisława **Dulfusa**, wydane przez Senat Królestwa Polskiego dnia 8. marca 1822 r.

17. Dyplom szlachectwa Pawła **Dzidowskiego** herbu Jelita z odmianą, podpisany przez króla polskiego Stanisława Augusta dnia 8. grudnia 1768 r.

18. Dyplom szlachectwa kapitana gwardyi koronnej Jana **Friderici** herbu Lotaryńczyk, podpisany przez króla polskiego dnia 3. czerwca 1791 r.

19. Drzewo genealogiczne kniaziów **Giedroyciów** herbu Hippocentaurus, wydane przez Wileńskie Szlacheckie Kolegium Deputatów w r. 1838.

20. Dyplom dziedzicznego szlachectwa doktora przy salinach wielickich Józefa **Gepperta**, podpisany przez cesarza rzymskiego dnia 5. stycznia 1789 r. (Herb zapisany w „Herbarzu Król. Polsk. cz. II., str. 38).

21. Dyplom szlachectwa dla pułkownika wojsk polskich Jana **Gieslera** herbu Złotorzek, podpisany przez króla polskiego Stanisława Augusta dnia 15. września 1791 roku.

22. Dyplom szlachectwa b. kasyera Banku Polskiego Jana Klemensa, syna Adama **Glezmera** herbu Bożena, nie podpisany (czasy cesarza Mikołaja I.). Później dyplom został wydany jego wdowie Tekli Teresie i dzieciom dnia 9. listopada 1854 r.

23. Dyplom szlachectwa Józefa i Ludwika **Gorczyczewskich** herbu Gozdawa z odm., podpisany przez króla polskiego Stanisława Augusta 11. października 1776 r.

24. Wyciąg z ksiąg szlacheckich gubernii wileńskiej o rodzinie **Gorskich** herbu Nałęcz, wydany przez Szlacheckie Kolegium Deputatów tej gubernii 20. grudnia 1819 r.

25. Świadectwo szlacheckie Piotra **Grabowskiego**, wydane przez Rząd gubernialny Galicyi i Lodomeryi dnia 3. września 1798 r.

26. Dyplom szlachectwa Macieja i Jakóba **Guzkowskich** herbu Lubicz z odm., podpisany przez króla polskiego Stanisława Augusta dnia 9. kwietnia 1776 r.

27. Kopia dyplomu szlachectwa doktora medycyny i filozofii Jana Kaspra **Heppa** alias **Heppena**, podpisanego przez cesarza rzymskiego Ferdynanda III. dnia 17. grudnia 1639 roku.

28. Kopia dyplomu godności szlacheckiej Jana, Krzysztofa, Kaspra i Wolfa **Hoelzla**, podpisanego przez cesarza rzymskiego Rudolfa II. dnia 2. stycznia 1583 r.

29. Dyplom godności baronowskiej Macieja Kazimierza **Horrocha**, podpisany przez cesarza rzymskiego Leopolda II. dnia 15. lutego 1791 r. (Herb zapisany w Herbarzu Król. Polsk. cz. II., str. 21).

30. Dyplom szlachectwa doktora praw Uniwersytetu lwowskiego Józefa Chrystyana von Hrodek **Hrodeckiego**, podpisany przez cesarza rzymskiego dnia 8. grudnia 1807 roku.

31. Dyplom szlachectwa dla Jakóba Michała **Hulewicza** z przydomkiem de Lilienfeld, podpisany przez cesarza rzymskiego Józefa II. dnia 10. stycznia 1785 r.

32. Kopia świadectwa nadania herbu Tomaszowi i Jerzemu **Hummel**, wydanego w imieniu cesarza rzymskiego Rudolfa II. dnia 26. czerwca 1607 a podpisanego: Comes Palatinus Mohrhardt.

33. Wyciąg z ksiąg szlacheckich gubernii litewsko-wileńskiej o rodzinie **Jankowskich** herbu Jastrzębiec, wydany przez Szlacheckie Kolegium Deputatów tej gubernii dnia 3. lipca 1817 r.

34. Dwa świadectwa nadania godności hrabiowskiej Janowi Nepomucenowi i Stanisławowi **Jezierskim**, wydane przez Senat Królestwa Polskiego dnia 19. października 1819 r.

(C. d. n.) *Władysław K. Łukomski* (Petersburg).

Zagadnienia i odpowiedzi.

Zagadnienie 1.

Jan Nepomucyn Jezierski h. Rogala, zmarły 23. marca 1835 w Łętowni, par. Ujkowice, około 1799 r. właściciel Gołonogu p. Dąbrowa w Siewierskiem, ożenił się z Zuzanną Tłukówną. Gdzie należy szukać *szczegółów*, dotyczących rodziny śląsko-polskiej Tłuków, używającej swego herbu nazwanego Rawiczem? Skąd pochodziła Zuzanna, i jak zwali się jej rodzice? *W. A.*

Zagadnienie 2.

W „Liber beneficiorum Conventus Crosnensis" klasztoru OO. Franciszkanów znajduje się akt fundacyjny mszalny Samuela Sienieńskiego z Sienna, chorążego ziemi sanockiej, który zapisuje 500 złp. na dobrach swoich Głębokie i Surowice, oblatowany w Sanoku we wtorek pierwszy po św. Michale 1618; na akcie tym znajduje się pieczęć Rafała Humnickiego czterodzielna a na niej:

Gozdawa	Junosza
Doliwa	Gozdawa

i napis: RAFAEL DE HVMNI. IVDEX TERRAE SANOCEN~ HVMNI~ *

Bonieckiego Herbarz T. VIII. p. 8. podaje zbyt krótką i luźną notatkę: „Rafał, podsędek sanocki 1613 r. Konstytucya sejmowa z 1618 nazywa go sędzią ziemskim". Czyim synem był Rafał Humnicki, jak analizować jego tarczę herbową? *W. A.*

Odpowiedź na zag. 1 z r. 1912.

Na zagadnienie 1. z 1912 r. pomieścił p. S. K. na str. 132. „Miesięcznika heraldycznego" niektóre szczegóły, dotyczące rodziny Słomińskich h. Nowina. O tej rodzinie dołączam obecnie nowe szczegóły. Była ona nobilitowaną w 1659 a legitymowaną w państwie rosyjskiem w departamencie Heroldyi w Petersburgu r. 1840.

Z niej: Grzegorz Słomiński, właściciel Kleszczel w gub. grodzieńskiej zaślubił Anastazyę Demszewiczównę, która następnie wyszła zamąż za Michała Zakrzewskiego. O przodkach Grzegorza Sł. trudno dziś podać jakiekolwiek szczegóły, ponieważ metryki i akta uległy w dziejowej zawierusze zniszczeniu, o czem zapewnia ks. Płackowicki, proboszcz Kleszczel.

Syn Grzegorza Joachim ur. 7. IX. 1799 w Kleszczelach (metryka tamże) skończył uniwersytet wileński 27. VI. 1820, akt wydany 30. VI. 1834 za Nr. 1527 w Wilnie (w posiadaniu inżyn.

Z. Słomińskiego w Radomiu); przedstawił on dokument szlachectwa, wydany 20. VIII. 1818 za Nr. 449 przez marszałka powiatu (znajduje się u inż. Z. Sł.), zaślubił 1. kwietnia 1828 (metr. ślubu parafia Waygowska za Żmudzi) Wincencyę Chomichowską, córkę Salomona Chomichowskiego i Teofili z Józefowiczów, ur. w 1811 r. a zmarłą 26. sierpnia 1855 w Świsłoczy (metr. ślubu i śmierci u inż. Z. Sł.), zmarł w 1855 w Prużanach.

Z synów Joachima: dwaj Jan Tytus (zm. w Wilnie?) i Joachim (ur. 1846 zmarł 26. VII. 1848 w Prużanach) zmarli młodo (metr. tamże); trzeci Michał, ur. 27. IX. 1841 w Prużanach (metr. Nr. 39 w posiadaniu inż. Z. Sł.), wychowywał się w szlacheckim instytucie w Grodnie 1858—1862, w 1863 był w oddziale Walerego Wróblewskiego a od 15. V. 1864 — 8. VI. 1869 w Tobolsku na Syberyi, po konfiskacie majątku i powrocie osiadł w Piotrkowie w Królestwie Polskiem, zaślubił 8. VI. 1872 w Kielcach (metr. tamże) Maryę Grabowską h. Jastrzębiec, córkę Antoniego, majora wojsk polskich i Anny z hr. Łosiów, zmarł w Piotrkowie 8. VII. 1909 (metr. tamże).

Jego synowie: Stanisław *20. IX. 1873 w Kielcach (metr. tamże). ożeniony z Karoliną Bronikowską, córką Jana Bronikowskiego i Karoliny z Krajkowskich, inżynier, mieszka w Miechowie; Zygmunt, *15. IX. 1879 w Piotrkowie, zaślubił Teresę Radwan-Paszkiewiczównę, córkę Ludwika i Emilii Kotkowskiej h. Ostoja, inżynier, mieszka w Radomiu, ich synek Michał, urodził się 27. X. 1907 w Sandomierzu; Adam *24. XII. 1880 w Piotrkowie (metr. tamże), zaślubił Jadwigę Domaniewską h. Lubicz, córkę Stefana i Jadwigi Olszowskiej h. Prus, kandydat nauk prawnych, autor prac prawno-histor., mieszka w Piotrkowie; Michał ur. 7. VIII. 1886 w Piotrkowie (metr. tamże) kandydat nauk prawnych w Dorpacie i Tytus *10. XII. 1890 w Piotrkowie (metr. tamże) agronom w Djeczynie w Czechach.

Powyższe szczegóły pochodzą ze zbiorów i papierów rodzinnych, znajdujących się obecnie w posiadaniu inżyniera Zygmunta Słomińskiego w Radomiu. — W Polsce było kilka rodzin Słomińskich. W Niesieckim wyd. Bobr. t. IX. str. 404 jest wzmianka o nobilitacyi Słomińskich w 1659, 1764 i 1775. „Katalog biskupów, prałatów i kanoników krakowskich“ ks. Ludwika Łętowskiego, Kraków 1883. T. IV. str. 58. podaje ks. Stanisława Słomińskiego, kanonika krakowskiego r. 1671, kanonika poznańskiego i kanclerza gnieźnieńskiego, h. Leliwa.

W Wielkopolsce w Wielichowie żyje rodzina Słomińskich przez rząd pruski nieuznawana za szlachecką, z niej pochodzi ks. Kasper Słomiński, misyonarz, wizytator Zgromadzenia i dyr. duch. Sióstr Miłosierdzia na całą Galicyę, w Krakowie na Stradomiu.

W księgach metrykalnych parafii Krościenka Wyżnego i Targowisk pod Krosnem występuje Zuzanna Słomieńska, trzymająca 4. stycznia i 24. lutego 1726 w Krościenku Wyżnem dzieci do chrztu a Antoni Słomieński 15. września 1726 jako świadek ślubu.

W dodatku do Kurjera Lwowskiego „Na ziemi naszej“ Nr. 13 z 1910 autor artykułu: „Kto był z Napoleonem na Elbie?“ podaje, że w legii honorowej w czasie internowania Napoleona na wyspie Elbie był brygadyerem między innymi legionistami Szymon Słomiński.

W Chełmie żyje rodzina Słomińskich, z której pochodzi S. Franciszka w zakonie Sercanek we Lwowie. *Władysław Leon Antoniewicz* (Krosno).

Pokwitowania uiszczonych kwot
po dzień 6. lipca b. r.

Za lata poprzednie: Archiwum miejskie Lwów i Bujak Franciszek dr., Kraków po 12 K — Stankiewiczowa Mogiła Zofia, Lwów 6 K 10 h.

Za rok 1914: Giżycki Gozdawa J. M., Kraków — Miliński Wczele Kazimierz, Brzozów — Witanowski Rawicz Michał, Piotrków — Strzembosz Jastrzębiec Władysław, Paryż — Olszyński Pniejnia Jerzy, Sopoty — Archiwum miejskie, Lwów — Krzakowski Jan, Petersburg — Bujak Franciszek dr., Kraków — Drohojowski Bolesław hr., Cieszacin wielki — Drohojowski Stanisław Konstanty, Czorsztyn po 12 K. — Głażewski Ostoja Wacław, Wysocin 10 rubli — Jankowski Jastrzębiec Wawrzyniec, Poznań i Jabłoński K. J., Kraków za pół roku po 6 K.

Przystąpili do Towarzystwa: Oskierko Murdelio Jan, Budsław — Machczyński Machwicz Apolinary, Czersk — Koczorowski Rogala Tertulian Witosław — Brzeski Stanisław, Cieślin — Chełmikowski Józef, Poznań — Szuman J., Poznań — Nostitz Jackowski Ryś Ludwik, Poznań — Kwilecki hr. Franciszek, Dubrojewo — Dunin Rodryg, Granówko i uiścili wkładki po 12 K, tudzież wpisowe po 2 K, względnie 1 K 75 h, 3 K 23 h i 5 K 40 h — Będarzewski Kalikst, Staniłówka uiścił wkładkę 12 K.

Za wydawnictwa: Popiołek Franciszek, Cieszyn 1 K 50 h — C. k. Pocztowa ekspedycya gazet, Księgarnie Westa i Połonieckiego, Lwów po 9 K — Siostrzyński Leon, Czeladz 1 K 92 h — Skórzewski Piotr hr. Rossosice 13 K 86 h — Krzakowski Jan, Petersburg 10 K 86 h — Strzembosz Jastrzębiec Władysław, Paryż 11 K 25 h.

Józef Białynia Chołodecki
Skarbnik.

Metryki kościoła parafialnego św. Jana Chrzciciela w Warszawie.

(Ciąg dalszy).

Bona de Wespazyan (g. n.) 1727 kapitan kawaleryi JKM., 1730 pułkownik wojsk JKM.
ż. Maryanna Des Tournelles zaśl. 26/IV 1727. (C. VII 316).
c. Elżbieta Katarzyna * 10/VII 1730. (B. XIII 7).

Bonsteun Konstanty (g.) przełożony nad pocztami WKL.
ż. Anna.
c. Anna Katarzyna * 4/III 1687. (B. VIII 385).

Borakowski Adam (g).
ż. Katarzyna Krajewska zaśl. 9/V 1681. (C. IV 139).
— Adam (n).
ż. Maryanna Piekutówna zaśl. 20/II 1689. (C. IV 359).
— Dominik (g.) sekretarz JKM.
ż. Anna Boczokiewiczówna
s. Ignacy Jacek Antoni * 21/VIII 1786. (B. XVIII 158).
— Jan Feliks (g).
ż. Anna Ptaszyńska † 3/XI 1789. (M. IV 244).
s. Józef Wincenty Paweł * 29/I 1784. (B. XVIII 28).
s. Konrad Maciej Ignacy * 26/II 1787. (B. XVIII 188).
— Tomasz (g.) skarbnik Prymasa.
ż. Józefa Półtarzewska.
s. Ambroży Karol * 13/XII 1788. (B. XVIII 283).
s. Fabian Tomasz * 5/I 1790. (B. XVIII 348).
— Wincenty (n.) ławnik m. Starej Warszawy.
ż. Felicissima de Stus
s. Antoni Wit Modest * 20/VI 1784. (B. XVIII 316).

Boratini Tytus Liwiusz (Liwiusz Tytus) (m. g.) S. R. M. secretarius et praefectus cudendae monetae.
ż. Teresa Opacka, wojewodzianka derpska zaśl. 20/XII 1662. (C. III 260).
s. Liwiusz Tytus Kazimierz * 31/I 1666. (B. VI 184) [1]).
s. Tytus Liwiusz Juliusz Franciszek Antoni * 10/XI 1672. (B. VII 245) [2]).

Boratyński Marcin Aleksander (g).
ż. Marta z Jutroszyna.
c. Konstancya * 18/II 1677. (B. VII 486).

Borch Jan (i) 1772 wicekanclerz, później kanclerz W. K. † 3/X 1780. (M. IV 24).
ż. Ludwika (i) † 31/XII 1788. (M. IV 225).
s. Stanisław (i) † 25/III 1772. (M. III 14).

Borkowski Aleksander (n).
ż. Elżbieta
c. Jadwiga * 16/X 1681. (B. VIII 98).
— Franciszek (g).
ż. Maryanna.
s. Franciszek Piotr 4/VIII 1715. (B. X 46).
— (Dunin) Jerzy (g.) podczaszy latyczowski.
ż. Teofila Lamarówna, c. generał adjutanta wojsk JKM. zaśl. 9/VIII 1716. (C. VII 72).
— Józef (n).
ż. Maryanna Potocka zaśl. 15/XI 1716. (C. VII 77).
— Józef (g).
ż. Maryanna.
s. Hipolit Wawrzyniec * 9/IX 1787. (B. XVIII 215).
— Kazimierz (n).
ż. Apolonia.
s. Jan * 8/VII 1685. (B. VIII 292).
— Mateusz (n).
ż. Zofia Jabłońska zaśl. 7/I 1744. (C. IX 80).
— Stefan.
ż. Maryanna (n). † 17/II 1728. (M. I 75).
— Tomasz (n).
ż. Maryanna.
s. Józef * 23/III 1733 (B. XIII 155).
c. Rozalia * 27/VIII 1736. (B. XIV 112).
— Wincenty (g.) † 5/XII 1792. (M. IV 322).
ż. Helena.
— Wojciech (n).
ż. Teresa Wickiewiczówna zaśl. 16/V 1744. (C. IV 88).
s. Antoni Ignacy * 7/VI 1746. (B. XVI 169).
s. Józef Fryderyk * 25/III 1748. (B. XVII 25).
— Wojciech (g).
ż. Teresa Dobrzyńska.
s. Ludwik Bartłomiej * 3/IX 1789. (B. XVIII 329).

---

[1]) Chrzestni: Jan Kazimierz król i Katarzyna Denhoffowa podkomorzyna koron.

[2]) Chrzestni: Królowa Eleonora i bp. łucki, Tomasz Leżeński.

Bororzysakowski Andrzej (g).
ż. Joanna Minasowiczówna zaśl. 14/IX 1748. (C. IX 178).

Borowski Franciszek z Borowic (g).
ż. Antonina Łochocka zaśl. 25/X 1735. (C. VIII 128).

Borski Józef (n).
ż. Maryanna Derwisiowa zaśl. 28/V 1703. (C. VI 17).

Borsz Franciszek (g).
ż. Ludwika Rafałowiczówna zaśl. 9/XI 1785. (C. XI 102).

Borzdyński Antoni (g).
ż. Maryanna.
s. Floryan * 4/V 1751. (B. XVII 198).

Borzencki Franciszek (m.) starosta żydaczowski, podkomorzy JKM.
ż. Maryanna Pociejówna, wojewodzianka wileńska zaśl. 4/II 1731. (B. VIII 18).

Borzym Michał (g.) burgrabia warszawski i Jadwiga Walewska (Wolska?) zaśl. 22/VII 1724. (C. VII 244).
c. Ludwika * 31/VII 1726. (B. XII 62).
c. Agnieszka Joanna * 9/I 1732. (B. XIII 85).

Boski Andrzej.
ż. Zofia.
s. Tobiasz * 16/IX 1632. (B. III 19).
— Maciej (f. n).
ż. Zofia.
s. Marcin * 4/XI 1594. (B. I 192).
s. Paweł * 25/I 1611. (B. II 169).
— —
ż. Dorota.
s. Wojciech * 13/IV 1606. (B. II 76).
s. Stanisław * 11/V 1608. (B II 120).
— Paweł, chorąży czerski.
ż. Maryanna z Boguszów (m.) † 26/X 1770. (M. II 163).

Bossowski Tomasz z Bossowic (g).
ż. Joanna Mężyńska zaśl. 18/V 1723. (C. VII 212).

Bowier Maciej (g).
ż. Anna
c. Antonina Elżbieta * 16/VI 1721. (B. XI 81).

Brahum zob. Braum.

Branicki Jan hr. na Białym Stoku (i.), chorąży W. Kor.
ż. Barbara Szembekówna, rozwiedziona z Rzewuskim, podczaszym W. Kor., zaśl. 9/I 1732. (C. VIII 34).

Bratoszewski Jan (m.) chorąży gostyński.
ż. Maryanna.
s. Kajetan * 15/VII 1788 (B. XVIII 261).

Braum Franciszek (n).
ż. Anna.
c. Katarzyna Anna * 1/X 1732. (B. XIII 127).
— Marcin, łowczy JKM.
ż. Marya.
c. Joanna Rozalia * 2/IX 1718. (B. X 175).
— Michał de Sienicki (m.) podstoli czerniechowski.
ż. Konstancya.
s. Andrzej Melchior * 13/I 1714. (B. IX 186).
— (Brahum) Wawrzyniec (n.) lekarz JKM. 1673. I-szy lekarz JKM. 1681.
ż. Katarzyna.
s. Michał Mateusz * 19/IX 1673. (B. VII 306).
c. Marya Urszula * 4/XI 1681. (B. VIII 100).
— Wawrzyniec (g.) podstoli czerniechowski, sędzia warmiński.
ż. Katarzyna.
c. Anna Franciszka * 17/VI 1683. (B. VIII 181).

Braun Jan Bogumił (n.).
ż. Justyna.
s. Józef * 10/IV 1787. (B. XVIII 194).

Brątnicki Józef (g).
ż. Joanna Dąbrowska zaśl. 8/I 1746 (C. IX 127).

Brebechet v. Jan (g).
ż. Teresa.
s. Jan Bernard * 27/VIII 1722 (B. XI 149).

Briet de Mikołaj (n).
ż. Anna Rozyna Szczepska zaśl. 28/X 1732 (B. VIII 57).

Brisor Jakób (n.) muzyk JKM.
ż. Agnieszka.
s. Waleryan * 17/XII 1645 (B. IV 230).

Brochocki Jan (g.) chorąży łęczycki.
ż. Brygida.
s. Ignacy † 1/IX 1772 (M. III 25).

Brochowski Feliks (g.) pisarz z. zakroczymski.
ż. Helena Ołtarzewska (g.) zaśl. 14/X 1646 (C. II 286).
— Franciszek (g) skarbnik czerniechowski, podkomorzy JKM.
ż. Joanna Perpezo, wdowa po Klaudyuszu Perpezo, setniku żołnierzy JKM., zaśl. 14/III 1661 (C. III 242).

Brodowski Tomasz (n).
ż. Anastazya.
c. Maryanna * 4/IX 1653 (B. V 156).

Brodziński Marcin (n).
ż. Barbara.
s. Józef * 27/III 1688 (B. VIII. 442).

Bromirski Aleksander (n).
ż. Katarzyna Laskowska zaśl. 4/XI. 1687 (C. IV 318).
— Andrzej (m).
ż. Antonina Miłajewiczówna zaśl. 16/II 1749 (C. IX 193).

Bronowski Jakób (n.) notarius thesauri Reipubl.
ż. Zuzanna.
c. Teresa * 27/IX 1637 (B. III 215).
Browicki Tomasz (g).
ż. Józefa Schleimerówna zaśl. 14/I 1769 (C. X 253).
Brukarzewski Jan (n).
ż. Jadwiga.
s. Wojciech * 22/IV 1725 (B. XI 302).
Brusier Stefan Karol (g.) kapitan JKM.
ż. Krystyna Konstancya Witówna zaśl. 27/I 1722 (C. VII 181).
Bruszowski (n).
ż. Teresa.
s. Józef * 13/III 1678 (B. VII. 510).
Brzeziński Franciszek (g.) kapitan garnizonu fortecy częstochowskiej.
ż. Kunegunda Strzelecka.
s. Franciszek Jan * 16/VI 1784 (B. XVIII 47).
— Jan (n).
ż. Agnieszka.
s. Dominik * 3/VIII 1680 (B. VIII 55).
— Michał (i.) starosta inowrocławski.
ż. Monika Ubyszówna.
c. Joanna Anna * 19/V 1790 (B. XVIII 372).
Brzoska Marcin (n).
ż. Maryanna Zakrzewska zaśl. 7/II 1739 (C. VIII 224).
Brzostowski [1]) Cypryan Paweł (m.) stolnik i pisarz W. Lit.
ż. Rachela Rajecka.
s. Jan Wojciech * 12/VIII 1646 (B. IV 236).
— Grzegorz (n).
ż. Baryczkówna zaśl. 19/I 1683 (C. IV 184).
Brzozowski Jan (n).
ż. Maryanna Radzikowska zaśl. 7/VI 1720 (C. VII 138).
c. Agnieszka * 26/V 1727 (B. XII 110).
— — (n).
ż. Ludwika Barańska zaśl. 15/I 1728 (C. VII 334).
c. Maryanna * 26/III 1729 (B. XII 208).
— — (n).
ż. Zofia.
c. Krystyna Agnieszka * 17/III 1735 (B. XIV 12).
— — (n. g.) camerae thesauri Regni notarius 1745.
ż. Maryanna Kotecka zaśl. 9/I 1740 (C. IX 1).
s. Antoni Tadeusz * 26/I 1744 (B. XVI 7).
s. Bartłomiej Zygmunt * 31/VIII 1745 (B. XVI 119).
— Mikołaj (n.) pisarz z. bielski.
ż. Anna Ważyńska zaśl. 3/VI 1696 (C. V 217).

[1] W metryce tylko imię i tytuł ojca.

Bubarzewski Walenty (n).
ż. Eleonora Szczukowa, wdowa zaśl. 19/II 1707 (C. VI 157).
Bucikowski Stanisław (n).
ż. Anna.
c. Agnieszka Barbara * 22/I 1724 (B. XI 236).
Budnicki Jakób (n).
ż. Eleonora Iwanowska zaśl. 2/VII 1763 (C. X 56).
Budziński Józef (g).
ż. Maryanna Sawicka zaśl. 18/II 1745 (C. IX 108).
Buegner Krystyn Henryk (n.) dworzanin JKM.
ż. Joanna Krystyna Kryger, córka starosty JKM. zaśl. 19/III 1717 (C. VII 315).
Bujanowski Jan (g).
ż. Teresa Siłowska.
c. Anna * 8/V 1687 (B. VIII 394).
Bukowiecki Antoni (g).
ż. Anastazya Odrzywolska zaśl. 25/VIII 1726 (C. VII 298).
— Jan (i.) miecznik radomski † 4/VII 1783 (M. IV 101).
ż. Agata.
Bulan Jan (n.) dworzanin JKM.
ż. Dorota.
c. Eufrozyna * 4/VII 1685 (B. VIII 291).
Buliński (n).
ż. Jadwiga Wyklińska zaśl. 28/IV 1721 (C. VII 156).
— Błażej (n.) † 24/VIII 1726 (M. I 67).
ż. Katarzyna.
s. Piotr z Alkantary * 26/X 1716 (B. X 95).
— Stefan (n).
ż. Marcyanna.
s. Jan Wojciech * 17/VI 1747 (B. XVI 233).
Burbach Jerzy (n).
ż. Helena.
s. Stanisław * 6/V 1606 (B. II 78) [1]).
s. Jacek * 1/VIII 1607 (B. II 104).
Burski Alexander (n.) † 8/IV 1729 (M. I 82).
Burwolski Kazimierz (n).
ż. Konstancya Szubertowa, wdowa zaśl. V/IX 1737 (C. VIII 188).
Burzyński Kazimierz (m. n. g.).
— ż. Kunegunda z Zapolskich Kostkiewiczowa, wdowa zaśl. 10/X 1729.
c. Klara * 12/VIII 1730 (B. XIII 11).
c. Małgorzata Anna * 14/VII 1732 (B. XIII 114).
c. Joanna Konkordya Magdalena * 10/IV 1734 (B. XIII 222).

(C. d. n.). *Ks. J.* (Warszawa).

[1]) Chrzestni: Piotr Skarga S. J. concionator S. R. Sigismundi i Anna Wolska (famata).

Do nabycia w Administracyi Tow. heraldycznego:

I. ROCZNIK TOW. HERALDYCZNEGO

za lata 1908/9 zawierający:

ELEKTOROWIE KRÓLÓW WŁADYSŁAWA IV, MICHAŁA KORYBUTA, STANISŁAWA LESZCZYŃSKIEGO I SPIS STRONNIKÓW AUGUSTA III

zestawili w porządek abecadłowy Jerzy hr. Dunin Borkowski i Dr. Mieczysław Dunin Wąsowicz.
CENA 15 K (z przesyłką).

II. ROCZNIK TOW. HERALDYCZNEGO

za rok 1910 zawiera: Dra Franciszka Piekosińskiego

I. POCZET RODÓW SZLACHTY POLSKIEJ WIEKÓW ŚREDNICH. II. WYPISY Z KSIĄG POBOROWYCH: 1. KSIĘGA POBOROWA NR. 8. 2. REKOGNICYARZ POBOROWY WOJ. PODLASKIEGO Z R. 1589.

CENA 7 K (z przesyłką).

III. ROCZNIK TOW. HERALDYCZNEGO

za rok 1911/12 opuścił już prasę i zawiera Dra Władysława Semkowicza:

WYWODY SZLACHECTWA W POLSCE OD XIV DO XVII W.

Rocznik ten objętości 355 stron druku rozesłany został bezpłatnie tym członkom Towarzystwa, którzy uiścili wkładkę za lata 1911 i 1912.

CENA WYNOSI 12 K (nie licząc kosztów przesyłki).

IV. ROCZNIK TOW. HERALDYCZNEGO

za rok 1913, zawierający:

I. Otto Forst Battaglia: WYWÓD PRZODKÓW MARYI LESZCZYŃSKIEJ, KRÓLEWNY POLSKIEJ. II. Dr. Helena Polaczkówna: SZLACHTA NA SIEWIERZU BISKUPIM.

Rocznik ten opuścił już prasę i rozesłany został tylko tym członkom Towarzystwa, którzy uiścili lub uiszczą wkładkę za r. 1913.

CENA WYNOSI 7 K (nie licząc kosztów przesyłki).

Redaktor naczelny i odpowiedzialny: Władysław Semkowicz.

Nakładem Tow. heraldycznego. Z I. Związkowe drukarni we Lwowie Lindego 4.